

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
KRIMINAALÕIGUSE, KRIMINOLOOGIA JA KOGNITIIVSE PSÜHHOLOOGIA
ÕPPETOOL

Andrei-Filipp Babak

Magistriõpe, II aasta

NARKOSÜÜTEOD EESTIS JA VENEMAAL

Magistritöö

Juhendaja prof Jaan Sootak

2013

Olen koostanud magistritöö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

A.-F. Babak

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. Narkosüütegude mõiste ja õiguslik regulatsioon Eestis ja Venemaal	7
1.1 Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete ebaseadusliku käitlemise mõiste.	7
1.2 Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete ebaseaduslikku käitlemist määratlev õiguslik regulatsioon Eestis ja Venemaal.	15
2. Narkosüütegude analüüs.....	21
2.1 Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseaduslik käitlemine suures koguses Eestis ja Venemaal.....	21
2.1.1 Vahekokkuvõte	33
2.2 Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete tarbimisele kallutamine Eestis ja Venemaal.....	34
2.2.1 Vahekokkuvõte	39
2.3 Narkootiliste ainete sisaldavate taimede ebaseaduslik kultiveerimine Eestis ja Venemaal.....	40
2.3.1 Vahekokkuvõte	46
3. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku käitlemise vastased strateegiad Eestis ja Venemaal.	47
3.1 Narkovastased strateegiad rahvusvahelises õiguses	47
3.2 Narkovastased strateegiad Eestis ja Venemaal.	51
KOKKUVÕTE.....	61
PE3IOME.....	65
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	69
KASUTATUD KIRJANDUSE LOETELU	69
KASUTATUD NORMATIIVAKTIDE LOETELU.....	71
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA	74

SISSEJUHATUS

Meie elu muutub pidevalt, sellega koos muutuvad ka meie ohud ja väljakutsed. Narkomaania on sotsiaalne nähtus ning seepärast tuleb sellega võidelda, seda eelkõige sotsiaalsete ja majanduslike meetodite abil. Siinjuures on olemas puhtalt juriidilise iseloomuga abinõud, mis loovad vastava baasi teiste abivahendite rakendamiseks.

Kaasaegsele kiiresti arenevale maailmale on iseloomulikud mõned negatiivsed ilmingud, mis omavad rahvusvahelist iseloomu, nagu organiseeritud kuritegevus (sh narkoäri) ja rahvusvaheline terrorism. Just narkoäri määrab olulisel määral transnatsionaalse kuritegevuse dünaamika ja perspektiivi.

Narkoäri, olles organiseeritud kuritegevuse alaliik, osutab tõsist negatiivset mõju õiguskorrale ja sotsiaalsele stabiilsusele riigis. Ebaseaduslikust tegevusest saadud hiigeltulud lubavad narkoäriiga seonduvatel isikutel mõjutada riigi poliitilist ja majandusliku elu, soodustades korruptsiooni.

Eesti on oma asukoha järgi ahvatlev narkoärikate jaoks, eelkõige transiidimaana – olles *gateway* Euroopa Liidu ja Venemaa vahel. Kuigi Eesti pindala on suhteliselt väike ning riigipiiri pikkus on 1145,4 km, asub see Euroopa Liidu idaosas ning, piirneb pindalast kõige suurima riigiga maailmas – Vene Föderatsiooniga (pindalaga 17 075 400 km²). Venemaa asub kahel kontinendil – Euroopas ja Aasias - ning riigipiiri pikkus ulatub üle 60 000 km. Venemaal on narkoäri muutunud kõige tulusama ebaseadusliku äri liigiks.

Juba iseenesest narkootiliste ja psühhotroopsete ainete käitlemisega seonduvate süütegude paigutamine karistusseadustikus rahvatervisevastaste kuritegude alla räägib nende süütegude ohtlikkusest ning erilisest riigipoolse tähelepanu vajadusest.

Tuginedes ülalmainitule võib järeldada, et tegemist on olulise uurimusvaldkonnaga, mis avaldab mõju nii kogu ühiskonnale, kui ka üksikisikutele. Seega omab käesolev valdkond meie kõigi jaoks suurt tähtsust.

Käesoleva töö temaatika aktuaalsus seisneb magistritöö autori arvates selles, et antud teemat ei ole Eestis veel piisavalt uuritud. Samuti puuduvad monograafiad, mis on spetsiaalselt sellele teemale pühendatud.

Käesoleva magistritöö teema valik on paljuski põhjendatud vajadusega uurida narkosüütegude problemaatikat kaasaegsete elutingimuste raames ning pakkuda võimaluse piires mõningatele probleemide lahendust. Võimalikud lahendused plaanitakse välja töötada Eestis ja Venemaal kehtiva õiguse võrdlusanalüüsi alusel.

Magistritöö eesmärk on võrrelda kahte riigi narkosüütegude regulatsioone, analüüsides narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku käitlemise mõisteid, käitlemist määratlevaid õiguslike regulatsioone, kolme analoogsete süütegude formaalseid eelduseid ja õiguspraktikat ning narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku käitlemisega seonduvaid võitlemise strateegiaid: Eestis, Venemaal ning ka muujal maailmas.

Töö kirjutamisel kasutas autor peamiselt võrdlevat uurimismeetodit, kuid rakendamist leidsid ka ajalooline ja formaal-loogiline uurimusmeetod.

Peamisteks allikateks on Eesti ja Vene Föderatsiooni seadusandlus, Eesti Riigikohtu ja Vene Föderatsiooni Ülemkohtu lahendites toodud seisukohad, Eesti ja Vene õigusteoreetiline kirjandus karistusõiguse valdkonnas, narkosüütegudega seonduvad publikatsioonid nii Eestis kui Venemaal.

Magistritöö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis käsitletakse narkootiliste ja psühhotroopsete ainete käitlemise mõistet ja eelmainitud ainete ebaseadusliku käitlemist määratletavat õigusliku regulatsiooni Eestis ja Venemaal.

Teises peatükis analüüsitakse narkosüüteod Eestis ja Venemaal. Magistritöö autor keskendub kolme analoogse süüteo võrdlusele. Analüüsitakse narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku käitlemist suures koguses, narkootiliste ja psühhotroopsete ainete tarvitamisele kallutamist ning narkootiliseid ja psühhotroopseid aineid sisaldavate taimede ebaseadusliku kasvatamist.

Kolmandas peatükis analüüsitakse narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku käitlemise vastaseid strateegiaid rahvusvahelises õiguses, Eestis ja Venemaal.

Viitamisel on kasutanud põhiliselt joonealune viitamine, kusjuures esmalt tuuakse välja allika täiskirje ning seejärel kirje lühendatud variant.

1. Narkosüütegude mõiste ja õiguslik regulatsioon Eestis ja Venemaal

1.1 Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete ebaseadusliku käitlemise mõiste.

Narkootikumidega seotud süütegude (edaspidi narkosüütegude) näol on kriminaliseeritud teatud ainete käitlemine, mille tarbimine mõjub inimesele uimastavalt ja võib põhjustada sõltuvuse teket. Rahvatervisevastaste süütegudena on karistatavad mittelegaalsete uimastite (narkootikumide) ebaseaduslik käitlemine. Vältimaks narkootiliste ja psühhotroopsete ainete tarvitajate tervisele avaldusvat kahjulikku mõju ning samuti tarvitamisega kaasnevaid muid otseseid (HIV, hepatiit) ja kaudseid kahjulikke tagajärgi (sotsiaalse toimetulekuvõime alanemine, kuritegevus, sõltuvushaiguse ravi), on narkootiliste ja psühhotroopsete ainete käitlemine riigi kontrolli all. Ebaseadusliku käitlemise kriminaliseerimise üldisem eesmärk on narkootikumide tsiviilkäibe piiramine. Erandiks ei ole ka narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseaduslik (ilma arsti ettekirjutuseta) tarvitamine ja väikeses koguses käitlemine ilma edasiandmise eesmärgita (v.a väikeses koguses narkootikumide kui keelatud kauba ebaseaduslik sisse- ja väljavedu), mis on narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete seaduse¹ (edaspidi NPALS) § 15¹ alusel karistatav väärteona.²

Käesoleva magistritöö autor on seisukohal et taoliste meetmete tarvitusele võtmine on põhjendatud, kuna rahvatervis algab üksikisiku tervisest ehk potentsiaalse maksumaksja tervisest, mis lõppkokkuvõttes mõjutab riigi majandusliku heaolu ja jätkusuutlikust.

NPALS § 2 p 3 avab käitlemise mõistet. Selleks on, narkootiliste või psühhotroopsete ainete või lähteainete omamine, valdamine, vahendamine, tarbimine, kasvatamine, korjamine, valmistamine, tootmine, töötlemine, pakkimine, säilitamine, hoidmine, laadimine, vedu, sisse- ja väljavedu, tolliprotseduuri transiit rakendamine (edaspidi *transiit*), tasu eest või tasuta tarnimine kolmandale isikule.

¹ Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete seadus. 11.06.1997 - RT I 1997, 52, 834; RT I, 30.12.2011, 21.

² Sootak, J., Pikamäe, P., Karistusseadustik: Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, 2009, lk 481-482.

Riigikohus on lahendis 3-1-1-99-04 jõudnud järeldusele, et karistusseadustiku (edaspidi ka KarS) § 184 lg-s 1 üldmõiste "käitlemine" abil on avatud kataloogina kriminaliseeritud erinevad osateod, millest igaüks eraldivõetuna võib realiseerida süüteokoosseisu. Seadusandja on tahtnud muuta narkootilise aine ebaseadusliku käitlemise karistatavaks kõikides selle võimalikes avaldumisvormides. Kuid isikut ei või karistada iga osateo toimepanemise eest eraldi, sest see käsitus viiks nn teoühtsuse põhimõtte rikkumiseni ja eraldaks ühtse inimkäitumise kunstlikult erinevateks osategudeks. Süüteokoosseisu objektiivses küljes kirjeldatud erinevad osateod võivad konkreetsel juhul moodustada terviku, mida ei saa loogiliselt ega ka õiguslikult üksteisest eristada.

Käesoleva töö autor on nõus Riigikohtu seisukohaga, et isikut ei või karistada iga käitlemise liigi eest eraldi, kuna see eraldaks ühtse inimkäitumise (narkootiliste ja psühhotroopsete ainte käitlemise) kunstlikult erinevateks osategudeks.

Karistusseadustiku §-des 183-185, 188 koosseisutunnuseks on narkootikumi käitlemine mingis vormis. Käitlemise mõiste on antud NPALS §-s 2 p 3, selleks on vastava aine: omamine, valdamine, tarbimine, kasvatamine, korjamine, valmistamine, tootmine, töötlemine, pakkimine, säilitamine, hoidmine, laadimine, vedu, eksport, import, transiit, jae- ja hulgimüük või muul viisil tarbijale või teisele käitlejale üleandmine. KarS-i eriosa koosseisud ei viita siiski üheselt käitlemisele, vaid toovad välja erinevad käitlemise vormid: edasiandmine (§-d 183, 184, 185), vahendamine (§-d 183, 184), valmistamine (§ 183, 184), omandamine (§ 183, 184), valdamine (§ 183, 184), vedu (§ 184), narkootilise aine valmistamiseks kasutatava taime kasvatamine (§ 188), muu ebaseaduslik käitlemine (§ 184). KarS § 184 jätab seega käitlemise vormi lahtiseks, §-s 184 loetlemata käitlemise vormide puhul on orientiiriks NPALS §-s 2 p 3 antud käitlemise mõiste. KarS § 184 käitlemise vormid andmine lahtise loeteluna tähendab seda, et hõlmatud on lai tegude ring ning üsna raske on ette kujutada mistahes kokkupuudet narkootilise ainega, mis ühtlasi ei mahuks käitlemise mõiste alla.³

Käesoleva töö autor on nõus seadusandja otsusega teha käitlemise kataloogi lahtiseks. Olen veendunud, et taolise regulatsiooni kehtestamise eesmärk seisnes selles, et inimestel tekiks

³ Aas K., Aas N., Hirvoja M., Siitam K. Karistusõigus. Eriosa. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2002, lk 38-39.

arusaam, et mistahes kokkupuude narkootiliste ainetega on karistatav ning et inimestel ei tekiks soovi/võimalust vabaneda vastutusest.

Edasiandmise all tuleb mõista käsutusõiguse üleandmist (loovutamist), mille läbi suureneb käitlejate ring. Edasiandmine võib toimuda müümise, vahetamise, kinkimise laenamise, pantimise teel, samuti võlgu või võla tasumiseks andmise teel. Ei ole tähtis, kas edasiandmine toimub tasuta või tasu eest. Edasiandmisel tekib omandajal üleantu suhtes vaba käsutusõigus, seega teisele isikule narkootilise aine süstimisel ei ole tegu aine edasiandmisega. Olukorras, kus on tõendatud aine ebaseaduslik edasiandmine, ei ole vaja eraldi tõendada, et isik omandas ja valdas ainet edasiandmise eesmärgil.⁴ Edasiandmine ei pea toimuma vahetult käest kätte, vaid võib seisneda ka mingisse kohta jätmises ja omandajale selle koha teatavakstegemises.⁵ Kui isik tegutseb aine hankimisel (omandamisel) kaastädeviijana, kuigi aine üleandmise kohas tegutseb ainult üks tädeviijatest, ei kvalifitseerita teisele kaastädeviijale reaalselt aine edasiandmist eraldi teona.⁶

Vahendamine tähendab aine toimetamise käsutusõiguse omajalt (müüja, muu üleandja) tarbijale (omandaja, muu käitleja), samuti muul moel tehingu vahendamist, näiteks ostja või müüja otsimist konkreetsele narkootikumipartiile. Samuti kujutab endast vahendamist narkootilist või psühhotroopset ainet sisaldava ravimi retsepti loovutamine teisele isikule või meditsiinilise näidustuse puudumisel vastava retsepti väljakirjutamine arsti poolt.⁷

Valmistamine hõlmab ÜRO 1961.a narkootiliste ainete ühtne konventsiooni⁸ mõttes nii valmistamist kui ka tootmist ja tähendab narkootilise aine kui lõppeesmärgi saamisele suunatud tegevust. Valmistamine võib aset leida nii keemilise kui ka mehhaanilise (nt toimeaineid sisaldava taimeosise eraldamine taimest) protsessina. Aine valmistamine võib olla komplekse keemiline protsess, mille läbiviimiseks tuleb teha hulgaliselt tehnilisi toiminguid, mis kõik on hõlmataavad valmistamise mõiste alla. Isiku süüdistamisel narkootilise aine valmistamises isikute grupis ei pea alati ära näitama käitumisakte, millega isik narkootilise aine valmistamise protsessis

⁴ Tallinna Ringkonnakohtu lahend 13.03.2006, nr 1-05-218.

⁵ Tallinna Ringkonnakohtu lahend 13.03.2006, nr 1-05-186.

⁶ Sootak, J., jt (viide 2), lk 492.

⁷ Samas, lk 492.

⁸ RT II 1996, 19, 84.

osales, kui süüdistuses on määratletud valmistatav aine ning toodud ära valmistamise aeg ja koht ning tõendatud on isiku puutumus valmistamisega (RKKK 3-1-1-16-04).⁹

Valmistamine ei hõlma psilotsiini või psilotsübiini sisaldavate seente, kanepi, kokapõõsa ega unimaguna kasvatamist. Unimaguna, kanepi ja kokapõõsa ebaseaduslik kasvatamine on karistatav KarS § 188 alusel. Psilotsiini ja psilotsübiini sisaldavate seente kasvatamine (kasvatamise keeld tuleneb NPALS § 3 lg-st 21) ei ole aga KarS §-ga 188 hõlmatud, seega laienevad seente valdamisele, omandamisele jmt narkootikumide kohta käivad üldreeglid. Psilotsiini ja psilotsübiini sisaldava seene seeneniidistiku või eoste omandamine ja valdamine ei ole karistatav, kuna seeneniidistik ega eosed keelatud aineid ei sisalda ja neid pole eraldi kantud narkootiliste ja psühhotroopsete ainete loetellu.¹⁰

Omandamine tähendab narkootilise aine üle käsutusõiguse saavutamise tuletatud teel, nõ koostöös eelmise valdajaga. Omandamine toimub tehingu kaudu (müümine, kinkimine, laenamine jmt). Omandamisega on sageli hõlmatud teine koosseisuline tunnus „valdamine“, mistõttu viimane ei kuulu eraldi süüksarvamisele (nt RKKK 3-1-1-51-05). Omandamine ei hõlma vargust, röövimist jmt ebaseadusliku valduse saavutamist, mis on kriminaliseeritud eraldi KarS §-dega 199 ja 200.¹¹

Narkootikumide valdamine on vältav tegu. Valdamise kriminaliseerimine kõrvaldab vajaduse sätestada vastutust muul moel kui omandamise teel keelatud aine hankimise eest. Sisuliselt tähendab see, et otsese käsutusõiguse puhul ei ole oluline, mil viisil on valdus aine üle saadud. Valdamine kaasneb sageli ka narkootiliste ja psühhotroopsete ainete teiste käitlemisviisidega (nt vedamine, omandamine, kasvatamine), mistõttu valdamine kui teoviis taandub sellisel juhul teiste käitlemisliikide ees. Valdamise asemele on ebakorrektna kasutada kriminaalkoodeksi kehtivuse ajal kasutusel olnud hoidmise mõistet (vt ka RKKK 3-1-1-4-04). Kui isiku valdusesse saadud narkootiline aine antakse NPALS § 7 lg 1 kohaselt viibitamatult üle politseiprefektuurile, on objektiivselt tegu küll valdamisega, kuid puudub teo ebaseaduslikkus (nt lapsevanema poolt lapse valduses oleva narkootikumi äravõtmine).

⁹Sootak, J., jt (viide 2), lk 493.

¹⁰Samas, lk 493.

¹¹Sootak, J., jt (viide 2), lk 493.

Käesoleva töö autor nõustub Riigikohtu seisukohaga, et kuigi narkootiliste ja psühhotroopsete ainete käitlemise kataloog on avatud, igal kvalifitseerimisel tuleb konkreetselt tuvastada, mis käitlemise liikiga konkreetselt tegemist on.

Vene Föderatsioonis jääb võitlus narkootiliste, psühhotroopsete ja nende lähteainete ebaseadusliku käitlemisega väga tähtsaks probleemiks riigi julgeolekule. Narkootiliste ainete ebaseadusliku levitamise tase elanikkonnas säilib, eriti noorte keskkonnas. Kontsentreeritud ja sünteetiliste narkootiliste ja psühhotroopsete ainete osakaal ebaseaduslikus käitlemises suureneb. Narkootiliste ainete ebaseadusliku realiseerimise protsessi kaasatakse üha enam alaealisi, töötuid, naisterahvaid.

Vene Föderatsiooni Ülemkohtu arvates on kohtud, narkootiliste ainete käitlemisega seonduvate kriminaalasjades rakendanud Vene Föderatsiooni vastavad kriminaalkodeksi sätteid üldiselt õigesti. Kuid mõnikord leiavad aset juhtumid, millal kohtud eksivad eelmainitud õigusakti rakendamisel, nimelt tõlgendatakse valesti selliseid mõisteid nagu: narkootiliste ja psühhotroopsete ainete tootmine, ümbertöötamine või toomine, mille tagajärjel süütu isik tunnistatakse süüdimõistetuks. Mõningatel juhtumitel tekivad küsitavused isikute tegude hindamisel selliste koosseisude puhul nagu: narkootiliste või psühhotroopsete ainete vedamine ilma realiseerimise eesmärgita, samuti eelmainitud ainete edasisaatmine või realiseerimine.¹²

Vene Föderatsiooni narkootiliste ja psühhotroopsete ainete seaduse järgi on, narkootiliste ja psühhotroopsete ainete analoogid looduslikud või sünteetilised aineid, mis ei ole kantud narkootiliste ainete loetellu ning mille käitlemine on keelatud Vene Föderatsiooni territooriumil, kuid mille keemiline struktuur ja omadused sarnanevad narkootiliste ja psühhotroopsete ainetega ning mis mõjuvad psühhoaktiivselt.

Juhul, kui narkootiline või psühhotroopne aine, mis on arvatud loetellu II ja III, on segatud mõne neutraalse ainega (täiteainega), siis narkootilise või psühhotroopse aine koguse tuvastamine toimub ilma neutraalse aine arvestamiseta.¹³

¹²П. 4 Постановления Пленума Верховного суда РФ от 15.06.2006 N 14 (ред. от 23.12.2010) «О судебной практике по делам о преступлениях связанных с наркотическими средствами, психотропными, сильнодействующими и ядовитыми веществами».

¹³ *Ibid.*

Juhul kui narkootiline või psühhotroopne aine, mis on kantud loetellu I (või kokaiin, kokaiini hüdrokloriid) on üks segu (preparaadi) koostisosa, mis sisaldab üht narkootilise või psühhotroopset ainet, siis selle kogus määratakse segu kogukaalust lähtuvalt.¹⁴

Vene Föderatsiooni narkootiliste ja psühhotroopsete ainete seaduse artikkel 35 järgi, selleks, et läbi viia narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainetega seonduvad ekspertiisid, või selliste ainete tuvastamise jaoks, peab juriidilisel isikul olema litsents tegutsemiseks vastaval tegevusalal.

Vene Föderatsiooni föderaalseaduse „Narkootilistest ja psühhotroopsetest ainetest“ artikli 1 järgi on, narkootiliste või psühhotroopsete ainete käitlemine narkootiliste või psühhotroopsete ainete väljatöötamine, tootmine, valmistamine, töötlemine, hoidmine, vedamine, edasisaatmine, väljastamine, realiseerimine, jagamine, soetamine, kasutamine, sisevedu ja väljavedu Vene Föderatsiooni, mis on lubatud ja kontrollitavad vastavalt Vene Föderatsiooni seadusandlusele.¹⁵ Ühiskondlik ohtlikkus rahvatervisevastastes kuritegudes seisneb selles, et narkootiliste ja psühhotroopsete ainete (sh ka taimede, mis sisaldavad eelmainitud aineid) ebaseaduslik käitlemine tähendab selliste ainete kontrollimatut levitamist ja tarbimist.¹⁶

Käesoleva magistritöö autor pooldab Vene Föderatsiooni seadusandja soovi kriminaliseerida narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku käitlemist, kuna see annab võimalust piirata eelmainitud ainete kontrollimatut levitamist ja tarbimist.

Vene Föderatsiooni määrusega 30.06.1998.a N 681 oli kinnitatud narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete nimekiri, mis kuuluvad kontrollile Vene Föderatsiooni territooriumil, mille tarbimine ohustab lõppkokkuvõttes rahvatervist. Narkootilised ja psühhotroopsed ained klassifitseeritakse nende farmatseutilise mõju järgi: opiaadid, kanepist saadud narkootilised ained, stimulandid, amfetamiin ja nende lähteained, hallutsinogeenid, rahustid ja trankvilisaatorid. Taoline jagamine on tinglik, kuna mõned ained omavad kompleksset toimet

¹⁴ Samas, p. 4.

¹⁵ Статья 13 Федерального закона от 8 января 1998 г. N 3-ФЗ «О наркотических средствах и психотропных веществах» (с изменениями от 30 декабря 2012 г.).

¹⁶ Лебедев, В. М., Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. 12-е издание., переработанное и дополненное. Москва: Юрайт, 2012, стр. 499.

organismile. Kuna näiteks selline narkootiline aine nagu fentsükliidiin on nii valuvaigistav kui ka omab võimsat hallutsinogeenset mõju.

Psühhotroopsete ainete all mõeldakse looduslikke või sünteetilisi aineid, preparaate, looduslikke materjale, mis on kantud narkootiliste ja psühhotroopsete ainete loetellu kontrollitavate ainetena Vene Föderatsiooni territooriumil.

Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete lähteained on ained, mis tihti kasutatakse narkootiliste ja psühhotroopsete ainete tootmisel, valmistamisel, ümbertöötamisel, mis on loetletud narkootiliste, psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete loetelus vastavalt Vene Föderatsioonis kehtivale seadusandlusele, samuti ÜRO 1988. a narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastase konventsioonile.¹⁷

Psühhotroopseteks aineteks loetakse loodusliku või sünteetilise päritoluga aineid, preparaate, looduslikke materjale, mis on kantud narkootiliste või psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete Loetellu, mille üle teostatakse kontroll Vene Föderatsiooni territooriumil vastavalt Vene Föderatsiooni seadusandlusele, sõlmitud rahvusvaheliste lepingutele, samuti 1971.a ÜRO psühhotroopsete ainete konventsioonile ning 1988.a ÜRO narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastasele konventsioonile. Lähteaine all peetakse aineid, mida kasutatakse narkootiliste või psühhotroopsete ainete valmistamisel, tootmisel, töötlemisel, mis kuuluvad narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete loetellu, mille üle teostatakse Vene Föderatsioonis kontrolli. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete analoogid on sünteetilise või loodusliku päritoluga aineid, mis on käitlemiseks keelatud Vene Föderatsiooni territooriumil, mis ei ole kantud narkootiliste, psühhotroopsete ainete või nende lähteainete loetellu, kuid mille üle teostatakse kontroll Vene Föderatsiooni territooriumil ning mille keemilised struktuurid ja omadused on sarnased narkootiliste ja psühhotroopsete ainete keemiliste struktuuride ja omadustega, mille psühhoaktiivse toime nad toodavad.¹⁸

¹⁷ П. 1 статьи 1 Постатейного комментария к Федеральному закону N 3-ФЗ «О наркотических и психотропных веществах», С. И. Гирько, М. Ю. Воронин, Г. Н. Драган. Москва: «Деловой двор», 2010 г.

¹⁸ Грачева, Ю.В., Ермакова, Л. Д., Парог, А. И., Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. 6-е издание, переработанное и дополненное. Москва: Проспект, 2009, Стр. 329.

Analüüsides Eesti ja Venemaa regulatsiooni narkootiliste ja psühhotroopsete ainete kontekstis, käesoleva töö autor on jõudnud järeldusele, et nii Eesti kui Venemaa seadusandjad kehtestades enda siseriiklike regulatsioone, lähtusid suures osas ÜRO narkovastastest konventsioonidest. Taoline lähtumine aitab paremini arusaada kahte riigi seadusandjate loogikat narkovastaste regulatsioonide kehtestamisel.

1.2 Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete ebaseaduslikku käitlemist määratlev õiguslik regulatsioon Eestis ja Venemaal.

Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete käitlemise ebaseaduslikkus tähendab eelkõige narkootilise või psühhotroopse aine käitlemist õigustava loa puudumist. Narkootilisi ja psühhotroopseid aineid sisaldavate ravimite meditsiiniline tarvitamine ja sellega kaasnev käitlemine eeldavad arsti poolt narkootilise aine retsepti väljakirjutamist või vastava ettekirjutuse tegemist raviasutuses. Mittemeditsiiniline ja seeläbi ebaseaduslik on aine käitlemine (nt omamine, valdamine) ilma retsepti või arsti ettekirjutuseta. Silmas tuleb pidada, et loa või arsti ettekirjutuse olemasolu või selle puudumine on koosseisuline (normatiivne) asjaolu. Loa olemasolu ei välista mitte teo õigusvastust, vaid koosseisu ennast. Loa või õigustuse puudumist tuleb seega tõendada.¹⁹

Narkootikumi käitlemise ebaseaduslikkus on läbiv koosseisutunnus KarS-i §-des 183-189. See on blanketne koosseisutunnus, mis on sisustatud NPALS-s, ennekõike selle §-s 3. NPALS § 3 lg 1 kohaselt on narkootilise või psühhotroopse aine käitlemine keelatud, välja arvatud meditsiinilisel ja teaduslikul eesmärgil ning narkootikumitega seotud kuritegude ennetamiseks, avastamiseks ja tõkestamiseks. Narkootikumide meditsiinilisel ja teaduslikul eesmärgil käitlemise korra kinnitab sotsiaalminister ning loa käitlemiseks annab Ravimiamet. Unimaguna ja kanepi kasvatamine narkootikumi valmistamiseks on NPALS § 3 lg 2 alusel samuti keelatud, vastavate kultuuride põllumajanduslikul eesmärkidel kasutamise korra kehtestab Vabariigi Valitsus ning loa annab sotsiaalminister. Loa narkootikumi kasutamiseks kuritegude tõkestamisel annab järelevalve ja Tolliamet.

Seega on NPALS-s toodud alustel ja korras narkootikumi käitlemine seaduslik üksnes teatud kindlal eesmärgil ning vastava loa olemasolu korral. Kõikidel muudel juhtudel on narkootikumi käitlemine ebaseaduslik. Kui aga isik käitleb narkootikumi NPALS ettenähtud alustel ja korras, pole tema tegevus ebaseaduslik ning §-de 183-189 süüteokoosseis ei ole täidetud. Nii ei realiseeri seaduslikult narkootilist ainet sisaldava ravimiga kauplev apteek pidevalt kuriteokoosseisu, et siis vabaneda karistusest õigusvastasuse puudumise tõttu, vaid ta ei realiseeri juba kuriteokoosseisu. Sarnaselt on mitmete teiste eriosa koosseisude tunnuseks „ebaseaduslikkus“ – nt § 418 (tulirelva

¹⁹Sootak, J., jt (viide 2), lk 494.

ebaseaduslik käitlemine), samuti § 356 (puude ebaseaduslik raie). Kui isikul on relvaluba, siis on relva kandmine on täiesti seaduslik. Kui isik teostab seaduslikult metsaraiet, pole tema tegevus ebaseaduslik. Neil juhtudel ei saa rääkida süüteokoosseisu realiseerimisest, kuna seaduslikkuse tunnus välistab juba koosseisu. Teisiti on olukord nt kehalise väärkohtlemise (§ 121), kus ei räägita nt kannatanu nõusoleku puudumisest, või sõnumisaladuse rikkumise (§ 156) puhul, kus puudub ebaseaduslikkuse tunnus – mistõttu koosseisu realiseeriks igaüks, kuid kus nt kriminaalkoodeksi (edaspidi KrK) § 145 alusel seaduslikult tehtav kirjavahetuse võetus välistaks teo õigusvastasuse. Küll aga võib narkootikumi käitlemise õigusvastasuse välistada selle toimetamine politseiprefektuurile.²⁰

Eelmainitu analüüsides, käesoleva töö autor on jõudnud järeldusele, et Eestis narkootikumide käitlemise eest isik ei saa karistada kui eelmainitud käitlemine oli seaduslik NPALS-s toodud alustel ja korras ning kui ilmnes mõni tema teo õigusvastasust välistav asjaolu (nt kui isik on tänavalt leidnud mingit narkootilist ainet ning on viivitamatult andnud seda üle kohalikule politseiprefektuurile, mis välistab tema teo õigusvastasust).

Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete käitlemise nõuete rikkumise koosseis Vene Föderatsioonis on sätestatud Vene Föderatsiooni kriminaalkoodeksi (edaspidi VF KrK) § 228 lõikes 2. Kõnesoleva süüteokoosseisu esemeteks on: 1) narkootilised ja psühhotroopsed ained (VF NPALS § 2); erilise järelevalve all olevad ained, instrumendid ja seadmed, mida kasutatakse narkootiliste või psühhotroopsete ainete valmistamiseks; 3) narkootilisi, psühhotroopseid aineid või nende lähteaineid sisaldavad taimed või nende osad. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete, instrumentide ja seadmete loetelu, mis on erilise järelevalve all, samuti nende tootmise, arendamise, valmistamise, hoidmise, vedamise, edasisaatmise, soetamise, kasutamise, sisse- ja väljaveo ning nende hävitamise tingimused sätestatakse VF NPALS §-s 8.. Instrumendid ja seadmed, kui kuriteo esemed VF KrK § 228 lg 2 alusel, peavad vastama teatud tingimustele, mis on kinnitatud Alalise komitee poolt (09.10.1996 protokoll N 51/7-96), mis teostab järelevalve narkootikumide üle (vene k *Постоянный комитет по контролю наркотиков*). Nende hulka kuuluvad: tehastes või kodus valmistatud instrumendid või seadmed, millega saab valmistada

²⁰Aas, K., (viide 3), lk 39.

tablette või ampulleid vms, märgistamisseadmeid; seadmed, mis lubavad vaakumiga filtreerida vedelikke.²¹

VF KrK § 228 lõikes 2 kirjeldatud kuriteo objektiivne koosseis seisneb järgmistes rikkumistes: 1) narkootiliste või psühhotropsete ainete või nende lähteainete tootmise, valmistamise, ümbertöötamise, hodmise, arvestamise, müügi, realiseerimise, jagamise, vedamise, edasisaatmise, omandamise, kasutamise, sisseveo või väljaveo või hävitamise nõuete rikkumine; 2) eelmainitud reeglite rikkumine, seoses instrumentide või seadmete kasutamisega, mis on erilise järelevalve all; 3) narkootilisi, psühhotropseid aineid või nende lähteaineid sisaldavate taimede kultiveerimisnõuete rikkumine, mida kasutatakse teaduslikul, õppe- ja eksperttegevusel; 4) narkootilisi, psühhotropseid aineid või nende lähteaineid sisaldavate taimede (või nende osade) hoidmise, arvestamise, realiseerimise, müügi, vedamise, omandamise, kasutamise, sisseveo või väljaveo või hävitamise nõuete rikkumine. Selleks, et selliseid reegleid mõista, tuleb heita pilku normatiivaktidele, mis käsitlevad eelmainitud ainete tootmist ja käitlemist. Kuritegu (VF KrK § 228 lg 2) loetakse lõpule viiduks, kui ilmneb eelmainitud objektide kaotamine. Vastutus eelmainitud ainete, instrumentide või seadmete kaotamise eest oli kehtestatud 01.03.2012 föderaalseadusega N 18-FZ (N 18-ФЗ).²²

Vene Föderatsiooni Ülemkohus on veendunud, et VF KrK § 228 lg 2 järgi alustatavate kriminaalmenetluste puhul on narkootiliste või psühhotropsete ainete ja nende lähteainete käitlemise reeglid sätestatud Narkootiliste ja psühhotropsete ainete seaduses ning teistes õigusaktides, mis on vastu võetud eelmainitud föderaalseaduse alusel. Narkootiliste, psühhotropsete või nende lähteainete käitlemise nõuete rikkumise subjektideks võib olla isik, kelle tööülesannetesse kuulub eelmainitud ainete käitlemise reeglite või järgmine järelevalve teostamine selliste reeglite täitmise üle, mis on loetletud VF KrK § 228 lg 2 punktis 1.

Narkootiliste ja psühhotropsete ainete käitlemise reeglite rikkumine Venemaal saab toimuda nii tahtlikult kui ka ettevaatamatuse tõttu. Selleks, et isikut saaks võtta vastutusele antud koosseisu alusel, tuleb tuvastada, et isik rikkus narkootiliste, psühhotropsete ainete või nende lähteainete

²¹Малиновский, А. И., Чучаев, В. В., Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации для работников прокуратуры (постатейный) Москва: Контракт, 2012, стр. 503.

²²Samas, lk 504.

tootmise, valmistamise, ümbertöötamise, hoidmise, arvestamise, väljastamise, realiseerimise, müügi, jagamise, vedamise, edasisaatmise, omandamise, kasutamise, sisse- või väljaveo või hävitamise reeglid, samuti narkootiliste või psühhotroopsete ainete või nende lähteainete valmistamiseks kasutatavate instrumentide või seadmete kasutamise, mis on erilise järelevalve all, reegleid samuti narkootilisi, psühhotroopseid aineid või nende lähteaineid sisaldavate taimete kultiveerimise reegleid, mis viis ühe või mitme eelmainitud objektide kaotamiseni. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete, instrumentide ja seadmete ning taimede kaotamise all tuleb mõista faktilist valduse, kasutamise ja käsutamise kaotamist asja suhtes või sellist instrumentide või seadmete kahjustamist, mis välistab nende edasist otstarbelist kasutamist kui need mõjud olid põhjuslikus seoses isiku rikkumistega, kelle (töö-) kohustusteks olid vastavate reeglite järgimine. Käesolevas koosseisus kirjeldatud kuritegu on toime pandud ka siis, kui narkootiliseid, psühhotroopseid või nende lähteaineid sisaldavate taimede (taimed, mida kasutatakse narkootiliste või psühhotroopsete ainete valmistamiseks) kultiveerimise reegleid olid rikkunud ning see põhjustas selliste taimede osalise või täieliku kaotamise.²³

Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete valmistamiseks kasutatavate instrumentide ja seadmete nimekiri, mille kohta rakendatakse eralist järelevalvet, on kinnitatud Vene Föderatsiooni Valitsuse 22.03.2001 määrusega nr 221.²⁴

VF KrK § 228 lõikes 2 kirjeldatud instrumendid ja seadmed omavad eralist otstarvet ning ei ole mõeldud majapidamises kasutamiseks, samuti ei ole nad vabas ringluses, kuna jagamine (väljastamine) toimub Vene Föderatsioon Tööstus- ja Kaubandusministeeriumi poolt kehtestatud korra alusel ning nende müük, realiseerimine ning soetamine organisatsioonide pool toimub kooskõlastuste alusel. Ministeeriumiga kooskõlastamine on vajalik ka erilise järelevalve all olevate instrumentide ja seadmete hävitamisel. Instrumentide ja seadmete hävitamine toimub organisatsiooni juhtkonna otsuse alusel, mis on eelnevalt ministeeriumiga kooskõlastatud, teatud

²³П. 21 Постановления Пленума Верховного Суда РФ 15 июня 2006 г. N 14 "О судебной практике по делам о преступлениях, связанных с наркотическими средствами, психотропными, сильнодействующими и ядовитыми веществами" (с изменениями и дополнениями).

²⁴Постановление Правительства РФ от 22 марта 2001 N 221 «Об утверждении перечня инструментов и оборудования, находящихся под специальным контролем и используемых для производства и изготовления наркотических средств, психотропных веществ, и правил разработки, производства, изготовления, хранения, перевозки, пересылки, отпуска, реализации, распределения, приобретения, использования, ввоза в Российскую Федерацию, вывоза из Российской Федерации, уничтожения инструментов и оборудования, находящихся под специальным контролем и используемых для производства и изготовления наркотических средств, психотропных веществ».

meetodite kasutamisel (demonteerimisel, kõrgete temperatuuride mõjul, survega või muul mõjul, mis välistab selliste instrumentide ja seadmete edasist kasutamist) või erilise korra alusel (komisjoni koosseisus, vastava akti koostamisega ning kandega arvestusraamatusse). Narkootiliste või psühhotroopsete ainete valmistamiseks kasutatavad taimed – on kasvatamiseks keelatud taimeid (oopium, India, Lõuna-Mandžuuria kanep jt), mis eristuvad narkootikumide või nende elementide suure kontsentratsiooniga, mis kuuluvad psühhotroopsete ainete koostisse. Taimede nimekiri, mille kultiveerimine on Vene Föderatsiooni territooriumil piiratud, samuti kultiveerimise tööstuslikel eesmärkidel lubamise kord, v.a narkootiliste ja psühhotroopsete ainete valmistamine, sätestatakse Vene Föderatsiooni määruse alusel.²⁵

VF KrK § 228 lg 2 dispositsioon on formuleeritud blanketselt ning selleks, et mõista selle sisu, tuleb pöörduda teiste normatiivaktide poole, mis reguleerivad narkootiliste, psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete tootmist ja käitlemist.²⁶

VF Ülemkohtu Pleenumi 15.06.2006 määruks number 14 väljendatud soovitus ei ole kooskõlas õigusaktis sätestatud kuriteo kirjeldusega. Nimelt on VF KrK § 228 lõikes 2 on ettenähtud üks tagajärgede liik – narkootiliseid, psühhotroopseid või nende lähteaineid sisaldavate taimede või nende osade kaotamine, see käib ainult eelmainitud taimede ja nende osade hoidmise, arvestamise, realiseerimise, müügi, vedamise, omandamise, kasutamise, siseveo, väljaveo või hävitamise reeglite rikkumise kohta. Seega on alust arvata, et antud koosseis on materiaalne ning sellega seoses käesolev kuritegu on lõpule viidud vastavate reeglite rikkumise momendist. Juhul kui vaadeldav kuritegu on toimepandud VF KrK § 188 (salakaubavedu) kirjeldatud asjaoludel, siis teod tuleb kvalifitseerida kahe kuriteo kogumina.²⁷

Aineid, mida kasutatakse narkootiliste või psühhotroopsete ainete valmistamiseks, mille üle teostatakse erilist järelevalvet, nimetatakse lähteaineteks ning nad on kantud narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete Loetellu IV, mille kohta Vene Föderatsioonis

²⁵Лебедев, В. М., Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. 12-е издание, переработанное и дополненное. Москва: Юрайт, 2012, стр. 511.

²⁶Чучаев, А. И., Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Москва: Контракт, 2012, стр. 241.

²⁷Чучаев, А. И., Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. 3-е издание, исправленное, дополненное. и переработанное. Москва: Юридическая фирма Контракт, 2011, стр 473.

teostatakse erilist järelevalvet (äädikhape anhüdriid, atsetoon, efedriin, tolueen, kaaliumpermanganaat, sool- ja väävelhape, punane fosfor jt).²⁸

Analüüsides narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete ebaseaduslikku käitlemist määratlevat õigusliku regulatsiooni Eestis ja Venemaal, käesoleva magistritöö autor on jõudnud järeldusele, et mõlemad riigid sisuliselt kehtestasid eelmainitud ainete käitlemist määratlevat õigusliku regulatsioonid vastavates narkootiliste ja psühhotroopsete ainete seadustes, kus on väljatoodud narkootiliste ja psühhotroopsete ainete seadusliku käitlemise aluseid ja korrad.

²⁸Томин, В.Т., Сверчков, В. В., Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. 6-е издание переработанное и дополненное. Москва: Юрайт-Издат, 2010, стр. 571.

2. Narkosüütegude analüüs

2.1 Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseaduslik käitlemine suures koguses Eestis ja Venemaal

Karistusseadustiku § 184 lg 1 sätestab: narkootilise või psühhotroopse aine suures koguses ebaseadusliku valmistamise, omandamise, valdamise, edasiandmise, vahendamise, veo või muu ebaseadusliku käitlemise eest – karistatakse ühe- kuni kümneaastase vangistusega. Eelmainitud säte grammatilisel tõlgendamisel tekitab küsitavusi mõiste „narkootiline või psühhotroopne aine“. Kas on peetud silmas mõni konkreetset narkootilist ainet, nagu näiteks fentanüül, või seadusandja on silmas pidanud mitu narkootilist ainet, paigutades neid üldmõiste (narkootiline aine) alla?

Riigikohus märkis lahendis 3-1-1-29-12, et ÜRO 1961. aasta narkootiliste ainete ühtsest konventsioon ja ÜRO 1971. aasta psühhotroopsete ainete konventsioon ei keela Eesti seadusandjal kehtestada siseriiklikku regulatsiooni, millega lisatakse narkootiliste ja psühhotroopsete ainete loetelusse ka aineid, mida kumbki konventsioon ei nimeta. Sotsiaalminister võis ka kuni 27. veebruarini 2011. a kehtinud NPALS § 3¹ lg 1 kolmandast lausest tulenevalt lisada narkootiliste ja psühhotroopsete ainete nimekirja aineid, mida konventsioonide loetelud ei sisalda. NPALS § 3¹ lg 2 järgi koostoimes NPALS § 4 lg-ga 15 võib sotsiaalminister määrata, et teatud ravimpreparaate ei loeta lähtuvalt nende kasutamise eesmärgist ja narkootilise või psühhotroopse aine sisaldusest narkootiliseks või psühhotroopseks ravimiks. Kui seda ei ole tehtud, tuleb lähtuda üldreeglit sisaldavast NPALS § 2 p-st 1, milles märgitakse, et narkootilised ja psühhotroopsed ained on NPALS § 3¹ lg 1 alusel kehtestatud nimekirjas loetletud ained ja nende ainete stereoisomeerid, estrid, eetrid ja soolad ning nimetatud aineid sisaldavad ravimid.²⁹

Riigikohus oli asjas 3-1-1-97-12 arvamusel, et kuigi narkootilise aine mõju tuvastamiseks on vaieldamatult tarvilik eriteadmiste rakendamine, ei eelda kriminaalasja menetlemisel narkootilise aine suure koguse tuvastamine tingimata ekspertiisi määramist, kui eelnevalt on tuvastatud narkootilise aine koostis. Vajalikke andmeid narkootilise aine kohta võib saada erialasest kirjandusest või muudest asjakohastest allikatest, kus on kirjeldatud kõnealuse narkootilise aine

²⁹ RKKK 25.10.2012 otsus, 26.detsembril 2012.a.

mõju kindlakstegemiseks läbiviidud katsed ja nende tulemus. Seega ei ole tegemist ekspertiisiga selle tavapärase mõistes, mille tulemusel koostatud ekspertiisiakt peaks vastama kohtupraktikas väljakujunenud nõuetele. Sellest tulenevalt on võimalik ka see, et vajalikke andmeid esitatakse kohtumenetluses dokumentaalse tõendina, ekspertiisi korraldamata.³⁰

Sarnane probleem tõusetub suure koguse määramisel. Iseenesest on narkootiliste ja psühhotroopsete ainete „suur kogus“ normatiivne tunnus. Selle tunnuse sisustamisel tuleb lähtuda NPALS § 3¹ lõikest 3, mille kohaselt on suur narkootilise või psühhotroopse aine, taime või seene kogus, millest piisab narkojoobe tekitamiseks vähemalt kümnele inimesele. NPALS § 3¹ lõike 3 teine lause selgitab, et ainete kogus, mis lahjendamise eesmärgil on saadud narkootilise või psühhotroopse aine segamisel muu ainega, loetakse selle lõike mõttes võrdseks narkootilise või psühhotroopse ainega. Praktikas toimub narkootiliste ja psühhotroopsete ainete käitlemine reeglina (eeskätt narkokaubandusketi madalamatel astmetel) mitte puhta narkootilise või psühhotroopse aina, vaid segu kujul. Seetõttu saab eristada narkootiliste ja psühhotroopsete ainete (joovet tekitavat) mõjuannust ning müügiks või tarvitamiseks ettevalmistatud segu kujul esinevat tarbimisdoosi. Tähelepanuta ei saa jätta ka asjaolu, et mõne aine (nt LSD) mõjuannus on väga väike ning aine tarbimiseks on alati vaja kasutada nn ballastainet. Viimasel juhul ei saa rääkida lahjendamise eesmärgil valmistatud segust. Sama kehtib ka taimede ja seente kohta, mille osad sisaldavad narkootilist või psühhotropset ainet.³¹

Ka Riigikohus tuli asjas 3-1-1-23-10 järeldusele, et lahendades küsimust, kas ebaseaduslikult käideldud narkootilise aine kogus on suur, tuleb kohtul esmalt võtta seisukoht, milline on konkreetse narkootilise aine kogus, millest piisab narkojoobe tekitamiseks ühele keskmisele isikule. Nimetatud asjaolu tuleneb tõsiasiast, et narkootilised ained on liigiti enda toimeomadustelt äärmiselt erinevad. Seejuures tuleb aluseks võtta puhta, mitte aga segatud aine kogus.³²

Riigikohus oli asjas 3-1-1-67-08 seisukohal, et narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus küll selgitab, mida mõista narkootilise aine suure koguse all, kuid ei sätesta täpseid määrasid, millest alates saab rääkida narkootilise aine suurest kogusest isiku teo

³⁰ RKKK 13.11.2012 otsus 17. oktoobril 2012.a.

³¹ Sootak, J., jt (viide 2), lk 485-486.

³² RKKK 16.06.2010 otsus, 26. mail 2010.a.

karistusõiguslikul hindamisel. Narkootilise aine suur kogus kui KarS § 184 lg 2 p 2 järgi kvalifitseeritava kuriteo koosseisuline tunnus on tõendamiseseme osa, mis tuleb kohtul igas kriminaalasjas tuvastada, järgides kõiki tõendamisreegleid.

Riigikohus on NPALS § 3¹ lõike 3 sisustamisel asunud seisukohale, et narkootilise või psühhotroopse aine koguse kui koosseisutunnuse määratlemisel tuleb lähtuda lõike esimesest lausest (RKKK 3-1-1-121-06; 3-1-1-52-07; 3-1-1-107-07; 3-1-1-67-08). See tähendab, et narkootilise või psühhotroopsete aine koguse määratlemisel omab tähendust puhta aine (mõjuannus), mitte segu (aine) kogus. Meelevaldne oleks kohelda väikeses koguses narkootilist või psühhotroopsete toimeainet käitlevaid isikuid karistusõiguslikult erinevalt sõltuvalt sellest, kas ja kui suurel hulgal on käideldavale toimeainele lisatud ballastainet (3-1-1-107-07). Lõike teisel lausel näeb Riigikohus seega tähendust niivõrd, kuidvõrd vaatamata sellele, millise kontsetratsioonini on segamise utlemusel viidu reaalse narkootilise või psühhotroopse aine kogus, on jätkuvalt tegu keelatud ainega, mille käitlemine on karistatav ning mis kuulub konfiskeerimisele ja hävitamisele (RKKK 3-1-1-121-06; 3-1-1-52-07). Seega juhul, kui võtta aluseks, et narkojoobe tekitamiseks on vajalik nt üks gramm teatud narkootilisest ainet, mis on suure koguse narkootikumidega tegu juhul, kui isikul on 50-grammises segus konkreetset narkootilist ainet vähemalt 10 grammi; mitte aga siis, kui isikul on seda narkootilist ainet segatuna 10 grammi, sõltumata puhta aine ja ballastaine vahekorra³³.

Riigikohus oli oma lahendis asjas 3-1-1-121-06 seisukohal, et ainete segu, mis lahjendamise eesmärgil on saadud narkootilise või psühhotroopse aine segamisel muu ainega, loetakse käesoleva lõike mõttes võrdseks narkootilise või psühhotroopse ainega. Aine koguse määratlemisel on tähtsus vaid NPALS § 3¹ lg 3 esimesel lausel. Esmalt tuleb võtta seisukoht, milline on konkreetse narkootilise aine kogus, millest piisab narkojoobe tekitamiseks ühele keskmisele isikule. Seejuures tuleb aluseks võtta puhta, mitte aga segatud aine kogus. Määratlemaks kogust, mis tekitab isikule narkootilise joobe, tuleb aluseks võtta keskmine, teatud määral narkootikumidega puutumuses olnud isik. Järgneva sammuna tuleb tuvastada, millises koguses narkootilist ainet isik käitles ning kas sellest piisab narkojoobe tekitamiseks kümnele isikule või mitte. NPALS § 3¹ lg 3 teist lauset tuleb mõista vaid tähenduses, et vaatamata sellele,

³³ Samas, lk 486.

millise kontsentratsioonini on segamise tulemusel viidud reaalse narkootilise aine kogus, on jätkuvalt tegemist narkootilise ainega.³⁴

Riigikohus asjas 3-1-1-4-04 tuli järeldusele, et suure koguse võib moodustada ka väikeses koguses narkootilise või psühhotroopse aine korduv käitlemine (aine väikeste koguste omavaheline liitmine, mille tulemusena moodustub suur kogus). Väikeste ainekoguste sellise liitmise lubatavus sõltub sellest, kas tegu on jätkuva kuriteoga või mitte (nt kahe kuu jooksul 13 korral väikeses koguses aine edasiandmine ja sellele eelnenud omandamine kujutab süstemaatilist aine ebaseaduslikku käitlemist, mis objektiivse kõrvaltvaataja elukogemuse järgi on käsitletav narkodiilerlusena). Karistusõiguslikult tuleb anda hinnang narkootikumide müüjate tervikkäitumisele, mitte ainult näiliselt eraldatud üksikepisoodidele. Sisuliselt realiseerivad need isikud KarS § 184 süüteo koosseisu, kui nad on pidevas puutumuses narkootiliste ainetega selle edastamisel tarvitajatele.³⁵

Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete valmistamise, omandamise, valdamise, edasiandmise ja vahendamise kui koosseisupäraste tegude kohta vt käesoleva magistriröö leheküljed 9-10.

Riigikohus asjas 3-1-1-23-10 avas narkootiliste ja psühhotroopsete ainete vedamise mõiste järgmiselt - vedu tähendab narkootilise või psühhotroopse aine edasitoimetamist transpordivahendiga. Keelatud aine valdamine transpordivahendis ilma edasitoimetamise eesmärgita ei ole samastatav veoga. Edasitoimetamise eesmärk ei ole vedamise puhul subjektiivse koosseisu tunnus, vaid iseloomustab kõnealust tegu. See tähendab, et vedamine kui tegevus on sihipärane käitumine, st see peab olema suunatud narkootilise või psühhotroopse aine edasitoimetamisele. Kui narkootilise või psühhotroopse aine veoga on seotud kaks või enam isikut, tuleb nende karistamiseks KarS § 184 lg 2 p 1 järgi esiteks näidata tunnused, mis iseloomustavad nende isikute tegu veona, seejärel aga eraldi välja tuua kaastäideviimise tunnused, st näidata, et kõik isikud valitsesid tegu ja nende teo panus oli selline, ilma milleta ei oleks tegu vaadeldav narkootilise või psühhotroopse aine veona. See ei tähenda siiski, et juhul, kui narkootilise või psühhotroopse aine omandanud isik seda kellegagi koos ühiselt ja kooskõlastatult veab, on välistatud narkootilise või psühhotroopse aine omandaja ja temaga koos ainet vedanud isiku vastutus narkootilise või psühhotroopse aine vedamises isikute grupi poolt

³⁴ RKKK 28.02.2007 otsus, 31. jaanuaril 2007.a.

³⁵ RKKK 1.04.2004 otsus, RT III 2004, 10, 117.

kaastäideviimise vormis. Sellisel juhul tuleb arvestada, et kaastäideviimine on võimalik kuni teo faktilise lõpuleviimiseni, st ka pärast teo juriidilist lõpuleviimist.³⁶

Varalise kasu saamise eesmärgil korduvalt narkootiliste ainte edasiandmine on õiguslikult eriti taunitav (RKKK 3-1-3-14-03). Riigikohus on rõhutanud, et karistusõiguslikult tuleb anda hinnang narkootikumide müüja tervikkäitumisele, mitte näiliselt eraldatud osategudele, kuna sisuliselt realiseerib isik KarS § 184 koosseisu, kui ta on pidevas puutumuses keelatud ainetega nende edastamisel tarvitajatele. Objektiivse kõrvaltvaataja elukogemuse järgi on selline teguviis käsitletav narkodiilerlusena (RKKK 3-1-1-4-04). Kauplemisele on sageli iseloomulik see, et toimepanija esmalt annab ainet lõpptarbijale tasuta, hiljem aga tasu eest.³⁷

Isikut ei saa karistada iga osateo eest eraldi (nt üheaegselt nii valmistamise kui valdamise eest), kui osateod moodustavad loogiliselt kui ka õiguslikult ühtse terviku. Peab silmas pidama, et mõningad koosseisulisi tegevusi (osategusid) ei olegi võimalik toime panna teistest osategudest lahus (nt omandamine ja valdamine, vedamine ja valdamine). Omandatud aine ostmise kohast nt oma elukohta toimetades paneb isik vältimatult toime aine valdamise ning vedamise, kuigi aktiivse käitumise seisukohast soovis ta pelgalt omandada (RKKK 3-1-1-99-04). Kui aktiivse käitumise mõttes on tegu omandamisega, on valdamine ja vedamine sellega kaasnevad passiivsed käitumisaktid (RKKK 3-1-1-4-04).

Narkootiliste või psühhotroopsete ainete suure koguse käitlemise ebaseaduslikkus tähendab eelkõige narkootilise või psühhotroopse aine käilemist õigustava loa puudumist. Narkootilisi ja psühhotroopseid aineid sisaldavate ravimite meditsiiniline tarvitamine ja sellega kaasnev käitlemine eeldavad arsti pool narkootilise aine retsepti väljakirjutamist või vastava ettekirjutuse tegemist ravisutuses. Mittemeditsiiniline ja seeläbi ebaseaduslik on aine käitlemine (nt omamine, valdamine) ilma retsepti või arsti ettekirjutuseta. Silmas tuleb pidada, et loa, arsti ettekirjutuse või retsepti olemasolu või selle puudumine on koosseisuline (normatiivne) asjaolu. Loa olemasolu ei välista mitte teo õigusvastasust, vaid koosseisu ennast. Loa või õigustuse puudumist tuleb seega tõendada.³⁸

³⁶ RKKK 16.06.2010 otsus, 26. mail 2010.a.

³⁷ Tallinna Ringkonnakohtu 13.06.2006 otsus asjas 1-05-218.

³⁸ Sootak, J., jt (viide 2), lk 494.

Subjektiivsete tunnuste poolest eeldab vaadeldav süütekoosseis tahtlust kõigi selle objektiivsete tunnuste suhtes. Süütekoosseis on täidetud, kuid süüdlane paneb teo toime vähemalt kaudse tahtlusega (KarS § 16 lg 4). Tahtluse olemasoluks peab isik teadma või vähemalt pidama võimalikuks, et käitleb narkootilist või psühhotroopset ainet. Lisaks tahtlusele eeldab vaadeldav süütekoosseis valmistamise, omandamise või valdamise kui koosseisupäraste tegude osas kavatsust (KarS § 16 lg 2) narkootilise või psühhotroopse aine edasiandmise suhtes. Subjektiivse koosseis on realiseeritud pelgalt edasiandmise eesmärgi olemasolul ning ei eelda reaalselt edasiandmist ega varalise kasu saamist. Varalise kasu saamise eesmärk on samuti õiguslikult taunitav ja sead tuleb arvestada karistuse mõistmisel ka väikese koguse aine ebaseaduslikul käitlemisel (RKKK 3-1-3-14-03).³⁹

Eraldi osateona ei nimeta KarS § 184 narkootilise või psühhotroopse aine käitlemist edasiandmise eesmärgil, sh tasu eest edasiandmist ehk kauplemist. Seda, et KarS § 184 katab ka keelatud ainetega kaubitsemise juhtumid, näitavad eelkõige teo toimepanemise eest ettenähtud kõrged maksimumkaristused.⁴⁰

Ka Riigikohus tuli asjas 3-1-1-38-11 järeldusele, et käideldud narkootilise aine kogus iseenesest ei tõenda veel seda, et kuritegu on toime pandud suure varalise kasu saamise eesmärgil. Küll võib see kogumis teiste tõenditega olla oluliseks suure varalise kasu saamise eesmärgi olemasolule viitavaks faktoriks. KarS § 184 lg 2¹ p-s 1 sätestatud suure varalise kasu saamise eesmärk kujutab endast süütekoosseisu subjektiivset tunnust, mis iseloomustab toimepanija käitumise sihte ja näitab kavatsust narkootilise aine edasise käitlemise suhtes. Kuivõrd tegemist on mittekongruentse süütekoosseisu tunnusega, millele koosseisu objektiivsete tunnuste hulgas vaste puudub, ei ole tähtis, kui suure varalise kasu süüdistatav narkootilist ainet käideldes tegelikkuses sai ja kas tema poolt soovitu realiseerus, vaid kui suurt varalist kasu ta taotles. Eelnevast tuleneb, et KarS § 184 lg 2¹ p 1 puhul ei esine vältimatut vajadust tuvastada objektiivselt müügile või muu varalise kasu saamisele suunatud tegevust nagu ei ole nõutav seegi, et süüdlane teo toimepanemisest suurt varalist kasu sai. Kvalifitseerimaks süüdlase käitumist narkootilise aine suures koguses käitlemisena KarS § 184 lg 2¹ p 1 järgi, tuleb konkreetse kriminaalasja pinnalt selgitada, millistel sisemistel ajenditel narkootilist ainet käideldi.

³⁹ Samas, lk 494.

⁴⁰ Kriminaalmenetluse koodeksi, karistusseadustiku ja väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (102 SE, Riigikogu X koosseis) seletuskiri – www.riigikogu.ee.

Selleks võib olla näiteks soov teenida rahalist tulu, kasutada ainet enda tarbeks vms. Toimepanija käitumise eesmärkide tõendamisel narkootilise aine suures koguses käitlemise puhul tuleb lähtuda samadest kriteeriumitest kui süüteokoosseisu subjektiivsete tunnuste tuvastamisel üldiselt.⁴¹

Tuginedes eelmainitule on käesoleva magistritöö autor veendunud, et KarS § 184 kõige lähedasemaks alternatiiviks Vene Föderatsiooni kriminaalkodeksis on § 228, konkreetselt § 228 lg 2, mis räägib narkootiliste ja psühhotroopsete ainete käitlemisest suures koguses ilma realiseerimise eesmärgita. VF KrK § 228 lg 1 räägib narkootiliste, psühhotroopsete ainete või nende analoogide ebaseaduslikust tootmisest, realiseerimisest ja edasisaatmisest.

Vene Föderatsioonis loetakse narkootilisteks aineteks loodusliku või sünteetilise päritoluga aineid, preparaate, taimeid, mis on loetletud narkootiliste, psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete loetelus⁴², mis üle tuleb teostada järelevalvet Vene Föderatsioonis vastavalt kohaliku seadusandlusele, rahvusvaheliste lepingutele, sh ÜRO 1961. aasta narkootiliste ainete ühtne konventsioonile. Psühhotroopseteks aineteks loetakse loodusliku või sünteetilise päritoluga aineid, preparaate, looduslikke materjale, mis on kantud narkootiliste, psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete loetellu, mille üle teostatakse kontrolli Vene Föderatsioonis vastavalt kohalikule seadusandlusele, rahvusvahelise lepingutele, sh ÜRO 1971. aasta psühhotroopsete ainete konventsioon. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete analoogid on loodusliku või sünteetilise päritoluga aineid, mis ei ole kantud narkootiliste, psühhotroopsete ainete või nende lähteainete loetellu, kuid mille keemiline struktuur ja omadused ning psühhoaktiivne mõju, mida nad põhjustavad, on narkootiliste ja psühhotroopsete ainetega sarnased.⁴³

Vaadeldava süüteokoosseisu objektiivne pool võib väljenduda alternatiivselt ebaseaduslikes tegevustes: 1) omandamises (soetamises); 2) hoidmises; 3) vedamises; 4) valmistamises; 5) töötlemises. Siinkohal tuleb silmas pidada, et valmistamine ja töötlemine kuulub ainult narkootiliste, psühhotroopsete ainete ja nende analoogide juurde.

⁴¹ RKKK 8.06.2011 otsus, 27. aprillil 2011.a.

⁴² Постановление Правительства РФ от 30 июня 1998 N 681. «Перечень наркотических средств, психотропных веществ и их прекурсоров, подлежащих контролю в Российской Федерации». (в ред. Постановления Правительства РФ от 26.02.2013 N 157).

⁴³ Малиновский, А. И., jt (viide 20), lk 497.

Omandamine, vaadeldava süüteo koosseisu tähenduses, on VF KrK §-s 228 mainitud ainete saamine mistahes viisil, sh ostmisena, annakuna või tasaarvestamisel tehtud töö eest või võla tasumisena, vahetusena teiste kaupade eest, lei omastamisena või narkootilisi, psühhotroopseid aineid või nende lähteaineid sisaldavate taimede või nende osade (mis on kantud Loetellu ning mille üle teostatakse järelevalvet) kogumisena.⁴⁴

Hoidmise all tuleb mõista selliseid isiku tegusid, mis on seotud narkootiliste, psühhotroopsete ainete, nende analoogide või narkosisaldavate taimede ebaseadusliku valdamisega, sh isikliku tarvitamise otstarbel (hoidmine enda juurus, ruumis, peidikus või muudes kohtades). Siinjuures ei oma tähtsust ajaline periood, mil isik eelmainitud ainet ebaseaduslikult hoidis.⁴⁵

Vedamise all mõistetakse narkootiliste, psühhotroopsete ainete ja nende analoogide, vastavate taimede ja nende osade ümberpaigutamist ühest kohast teisse, sh ühe asumi sees, mida teostatakse mistahes transpordi liigi abil, rikkudes VF NPALS §-i 21 (narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete vedamise kord). Ebaseaduslik vedamine võib toime panda varjatult, sh sõiduvahendi spetsiaalselt valmistatud peidikutes, pakiruumis (pagažnikus), riides, inimeste ja loomade õõnsustes jms. Narkootiliste, psühhotroopsete ainete ja nende analoogide ebaseadusliku vedamise ilma realiseerimise eesmärgita ning eelmainitud ainete omamise konkurentsil tuleb kohtul igal konkreetsel juhtumil lähtuda vedamise faktidest asjaoludest, süüdlase tahtluse ulatusest, vedavate ainete kogusest jmt. Eelmainitud tegevused võib toime panna nii loetletud ainete tegelik valdaja kui ka nt kuller. Kulleri puhul sõltub süüdlase tegude kvalifitseerimine sellest, kas eelmainitud isik teadis korralduse sisu või mitte. Juhul, kui ta teadis sellest, peab saatja vastutama vedamise organiseerijana. Juhul, kui kuller ei olnud teadlik korralduse sisust (ei teadnud mida ta veab) tuleb saatja tegu vaadelda narkootiliste, psühhotroopsete ainete ja nende analoogide ja taimede ebaseadusliku saatmisena (VF KrK § 228 lg 1).⁴⁶

⁴⁴ П. 6 Постановления Пленума Верховного Суда РФ 15 июня 2006 г. N 14 "О судебной практике по делам о преступлениях, связанных с наркотическими средствами, психотропными, сильнодействующими и ядовитыми веществами" (с изменениями и дополнениями).

⁴⁵ Samas, p. 6.

⁴⁶ Малиновский, А. И., jt (viide 20), lk 498.

Narkootiliste, psühhotroopsete ainete ja nende analoogide ja taimede ebaseaduslik vedamine üle Vene Föderatsiooni riigipiiri moodustab VF KrK § 188 sätestatud kuritegu. Juhul kui peale vedamist on süüdlase poolt toimepandud muud tegud, mis moodustavad ebaseaduslikku käitlemist, tuleb tema tegevust täiendavalt kvalifitseerida VF KrK § 228 lg 1 alusel.

Narkootiliste, psühhotroopsete ainete ja nende analoogide valmistamine on selline tahtlik tegevus, mille käigus narkootilisi ja psühhotroopseid aineid sisaldavatest taimedest, ravimitest, keemilistest ja muudest ainetest saadakse üks või mitu tarbimiseks kõlblikku narkootilist või psühhotroopset ainet või nende analoogi.

Töötlemine on selline tegevus, mis on suunatud tahkete ja vedelike segude lisaainetest puhastamiseks (nn rafineerimine) või narkootiliste või psühhotroopsete ainete kontsentratsiooni tõstmiseks segus, samuti selline tegevus, mil segatakse eelmainitud aineid teiste ainetega, selleks et suurendada mõju organismile. Narkootilisi ja psühhotroopseid aineid sisaldavate taimede purustamist, kuivatamist, jahvatamist ning narkootiliste, psühhotroopsete ainete ja nende analoogide lahustamist ilma täiendava töötlemiseta aurustamiseta, rafineerimiseta, sublimatsioonita jms, mille käigus aine keemiline struktuur ei muutu, ei saa vaadelda narkootiliste ainete valmistamisena või töötlemisena. Selleks et õigesti lahendada küsimust, kas narkootilise, psühhotroopse aine või selle analoogi valmistamine ja/või töötlemine leidis aset, peavad kohtud opereerima ekspertarvamusega, kus on kirjeldatud valmistatud aine nimetus ja liik, valmistamise või töötlemise viis.⁴⁷

Juhul, kui narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseaduslik käitlemine pannakse toime suures ulatuses (VF KrK § 228 lg 2), tuleb arvestada järgmisi asjaolusid: 1) juhul kui narkootiline või psühhotroopne aine, mis on kantud loetellu II (v.a kokaiin ja kokaiinhüdrokloriid) ja loetellu III, on segatud mingi neutraalainega (täiteainega), siis mainitud aine kogus arvestatakse ilma neutraalaine koguseta; 2) juhul, kui narkootiline või psühhotroopne aine, mis on kantud loetellu I (sh kokaiin ja kokaiinhüdrokloriid) on segu (preparaadi) osa, mis sisaldab üks või mitu mainitud aineid, määratakse kogus kogu segu kaalust; 3) juhul, kui narkootiline või psühhotroopne aine, mis on kantud loetellu I (sh kokaiin ja kokaiinhüdrokloriid), on üks segu (preparaadi) osa, mis sisaldab selliseid aineid enam kui üks, siis kogus määratakse kogu segu kaaluga narkootilise või

⁴⁷ Samas, lk 499.

psühhotroopse aine järgi, mille kohta on määratud suure või eriti suure koguse alammäär. Otsustades, kas narkootilise või psühhotroopse aine (sh kokaiin ja kokaiinihüdrokloriid) ja neutraalne (täiteaine) segu kuulub suure ja eriti suure kogusele, tuleb lähtuda eelmainitud segu mittemeditsiinilisest määratust. Vastutus VF KrK § 228 järgneb siis, kui seaduses määratud teod olid isiku poolt toimepandud ilma realiseerimise eesmärgita ning iga narkootilise või psühhotroopse aine, taime või selle osa kaal ilma liitumiseta (eraldi) moodustas suure koguse. Kuritegu loetakse sooritatuks, kui pannakse toime vähemalt üks VF KrK § 228 loetletud tegudest.⁴⁸

VF KrK varasemas redaktsioonis⁴⁹ oli narkootiliste, psühhotroopsete ainete või nende analoogite suureks koguseks kogus, mis ületas kümnekordselt keskmise tarbimise ühekordse doosi, eriti suureks koguseks oli kogus aga mis ületas viiekümnekordselt ja rohkem. Keskmiste ühekordsete dooside kogused olid kinnitatud Vene Föderatsiooni Valitsuse määrusega 6. maist 2004 N 231, mis on praeguseks oma kehtivuse kaotanud.⁵⁰ Hiljem, arvestades mõiste „keskmine ühekordne doos“ assotsiaalset iseloomu, kaudselt viidates sellele, et narkootikumide tarbimine alla keskmise ühekordse doosi on legaalne, muudeti vaadeldava sätte sõnastuse, viidates narkootiliste ainete suurele ja eriti suurele kogusele.⁵¹

Narkootiliste, psühhotroopsete ainete ja nende analoogite ning narkootiliseid ja psühhotroopseid aineid sisaldavate taimede või nende osade suur ja eriti suur kogus on määratud Vene Föderatsiooni Valitsuse 1. oktoobri 2012. aasta määruses nr 1002⁵² iga konkreetse narkootilise, psühhotroopse aine narkootiliseid aineid sisaldava taime või selle taime osa jaoks.

⁴⁸ Малиновский, А. И., jt (viide 20), lk 500.

⁴⁹ Федеральный закон РФ от 8 декабря 2003 года N 162-ФЗ «О внесении изменений и дополнений в Уголовный кодекс Российской Федерации».

⁵⁰ Постановление Правительства РФ от 06.05.2004 N 231 "Об утверждении размеров средних разовых доз наркотических средств и психотропных веществ для целей статей 228, 228.1 и 229 Уголовного кодекса Российской Федерации".

⁵¹ Федеральный закон от 5 января 2006 N 11-ФЗ «О внесении изменений в статью 228 Уголовного кодекса Российской Федерации и о признании утратившим силу абзаца второго статьи 3 федерального закона «О внесении изменений и дополнений в Уголовный кодекс Российской Федерации».

⁵² Постановление Правительства РФ от 1 октября 2012 г. N 1002 «Об утверждении значительного, крупного и особо крупного размеров наркотических средств и психотропных веществ, а также значительного, крупного и особо крупного размеров для растений, содержащих наркотические средства или психотропные вещества, либо их частей, содержащих наркотические средства или психотропные вещества, для целей статей 228, 228.1, 229 и 229.1 уголовного кодекса РФ».(в ред. Постановления Правительства РФ от 23.11.2012 N 1215).

Vaadeldava kuriteokoosseisu subjektiivne koosseis vajab otsest tahtlust ning narkootiliste, psühhotroopsete ainete ja nende analoogite, taimede või nende osade realiseerimise eesmärgi puudumist. Selliste juhtumite puhul võidakse narkootilised, psühhotroopsed ained või nende analoogid soetada või hoida enda tarvitamise jaoks, „kolleksioneerimiseks“, teistele isikutele demonstreerimiseks, eksperimentide läbiviimiseks, mis ei ole töötlemisega seotud jms.⁵³

Kriminaalvastutus VF KrK § 228 sätestatud kuriteo eest algab alates 16.ndast eluaastast.

Juhul, kui isik ebaseaduslikult omandab, hoiab, veab, valmistab või töötleb narkootilisi, psühhotroopseid aineid või nende analooge, samuti narkootiliseid ja psühhotroopseid aineid sisaldavaid taimed või nende osi, edasise realiseerimise eesmärgil, kuid ei vii lõpuni enda planeeritud tegu temast mitteolenevatel põhjustel, siis tema tegu tuleb kvalifitseerida VF KrK § 228 lg 1 ja § 30 lg 1 järgi kui narkootiliste, psühhotroopsete ainete või nende analoogide või narkosisaldavate taimede või nende osade ebaseaduslikuks realiseerimiseks ettevalmistamine. Nendel juhtumitel, mil isik looma ravimise eesmärgil kasutab ebaseaduslikult omandatud narkootilist või psühhotroopset ainet (nt ketamiin, ketamiinhüdrokloriid), puuduvad tema teos kuriteo tunnused – ta ei vasta eelmainitud ainete ebaseadusliku realiseerimise eest.⁵⁴

Juhul, kui isik soetab või omab narkootilised, psühhotroopseid ained või nende analooge selleks, et neid hävitada, ei oma selline tegevus ohu avalikkusele (rahvatervisele) ning ei saa kvalifitseeruda VF KrK § 228 lg 1 järgi, kuid see ei välista vastutust VF KrK § 167 alusel – vara tahtliku hävitamise või kahjustamise eest.⁵⁵

Isik, kes omakasu motiividel realiseerib narkootiliste, psühhotroopsete ainete või nende analoogide või narkootiliseid aineid sisaldavate taimede või nende osade all mingit muud ainet, vastutab pettuse eest VF KrK § 159 alusel. Selliste juhtumite puhul võivad ostjad seaduses

⁵³ Томин, В.Т., jt (viide 28), lk 566.

⁵⁴ П. 15 Постановления Пленума Верховного Суда РФ 15 июня 2006 г. N 14 "О судебной практике по делам о преступлениях, связанных с наркотическими средствами, психотропными, сильнодействующими и ядовитыми веществами" (с изменениями и дополнениями).

⁵⁵ Томин, В.Т., jt (viide 28), lk 566.

ettenähtud alustel ja korras vastutada narkootiliste, psühhotroopsete ainete ja nende analoogide, narkosisaldavate taimede või nende osade ebaseadusliku soetamise katse eest.⁵⁶

Vene Föderatsiooni Ülemkohtu pleenum on seisukohal, et vastavalt VF KrK § 228 lg 1 märkustele saab isikut kriminaalvastutusest vabastada, juhul kui ilmnevad kaks tingimust: narkootiliste, psühhotroopsete ainete või nende analoogite või narkootilisi ja psühhotroopseid aineid sisaldavate taimede või nende osade vabatahtlik väljaandmine (õiguskaitse organitele) ja aktiivne tegevus, mis soodustas narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku käitlemisega seonduvate kuritegude avastamist ja tõkestamist. Samas VF KrK § 75 ei välista kriminaalvastutusest vabanemist VF KrK § 228 alusel juhul, kui kuritegu pannakse toime esmakordselt, kui isikud ei andnud välja narkootilisi, psühhotroopseid aineid või narkootiliseid või psühhotroopseid aineid sisaldavate taimede või nende osi, kuna neil puudusid eelmainitud aineid, kuid tulid vabatahtlikult oma süüd tunnistama, aktiivselt osalesid narkootiliste ainete ebaseadusliku käitlemisega seotud kuritegude avastamisel ja tõkestamisel. Narkootiliste, psühhotroopsete ainete või nende analoogite, samuti narkootiliseid aineid sisaldavate taimede või nende osade vabatahtlik väljaandmine tähendab selliste ainete või taimede väljaandmist riigivõimu esindajatele, juhul kui isikul oli reaalne võimalus neid aineid käsutada muul viisil.⁵⁷

⁵⁶П. 16 Постановления Пленума Верховного Суда РФ 15 июня 2006 г. N 14 "О судебной практике по делам о преступлениях, связанных с наркотическими средствами, психотропными, сильнодействующими и ядовитыми веществами" (с изменениями и дополнениями).

⁵⁷ Samas, p. 19.

2.1.1 Vahekokkuvõte

Analüüsides Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni regulatsioone narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku käitlemise suures koguses, käesoleva magistritöö autor on jõudnud järeldusele, et regulatsioonid eelmainitud riikides samanevad, kuid on olemas ka iseärasused. Näiteks nii Eestis kui ka Venemaal üldised suunad narkoalase seadusandluse vormuleerimiseks andsid ÜRO narkovastased konventsioonid. Nii Eesti kui Venemaa on lisaks ÜRO konventsioonides sätestatud keelatud ainete loeteludesse on lisanud ka teisi narkootilisi ja psühhotroopseid aineid, kuna narkotööstus on pidevas arengus ning ebaseaduslikule narkootikumide turule ilmuvad uued aineid, mida ei ole pandud loeteludesse.

Põhiline erinevus eelmainitud riikide regulatsioonides seisneb narkootiliste ja psühhotroopsete ainete suure koguse määratlemises. Nimelt, varasemates seaduste redaktsioonides Venemaal (nt VF KrK-s, VF NPALS-s) suurt kogust arvestati võttes aluseks keskmise ühekordse doosi. Selline lähenemine on mõneti sarnane Eestis kehtiva regulatsiooniga, kus narkootiliste ja psühhotroopsete ainete suureks koguseks mõistetakse kogust, millest piisab narkojoobe tekitamiseks vähemalt kümnele inimesele.

Käesolevate regulatsioonide analüüsi käigus selgus, et KarS § 184 katab endast ka narkootiliste ja psühhotroopsete ainete realiseerimist.

2.2 Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete tarbimisele kallutamine Eestis ja Venemaal

Karistusseadustiku § 186 sätestab, narkootilise või psühhotroopse aine ebaseaduslikule tarvitamisele kallutamise eest, karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega. Eelmainitud säte grammatilisel tõlgendamisel kohe tõusetuvad mõned küsimused. Nimelt, mida peab seadusandja silmas „kallutamine“ mõiste all?

Kallutamine narkootilise ja psühhotroopse aine tarvitamisele võib seisneda süüdlase tegudes: meelitamine, sundimine, kaasatõmbamine, pakkumine, edasiandmine või muul moel kättesaadavaks tegemine jmt. Oluline on asjaolu, et süüdlane oma käitumisega tekitab teises isikus huvi ja soovi keelatud ainet tarvitada. Tarvitamine on lõpule viidud sõltumata sellest, kas teisel isikul tekkis soov narkootilisi või psühhotroopseid aineid tarvitada ja kas ta reaalselt neid tarvitas või mitte.⁵⁸

Tartu Maakohus leidis asjas nr 1-08-8707/5, et narkootilise aine ebaseaduslikule tarvitamisele kallutamine seisneb ka narkootilise aine proovimise ärgitamises. Narkootilise aine tungivalt pakkumine ning soodustusega „nn sõbrahinnaga“ ostupakkumine on ka kohtu arvates käsitletav kallutamisenähtusena KarS § 186 mõttes.⁵⁹

Subjektiivsest küljest eeldab vaadeldav süüteokoosseis tahtlust kõigi selle objektiivsete tunnuste suhtes. Süüteokoosseis on täidetud, kui süüdlane paneb teo toime vähemalt kaudse tahtlusega. Tahtluse olemasoluks peab isik teadma või vähemalt pidama võimalikuks, et tema tegevuse objektiks on narkootiline või psühhotroopne aine ning et tema teo tulemuseks võib olla narkootiliste või psühhotroopsete ainete tarvitamise alustamine teise isiku poolt. Oluline ei ole kallutamise motiiv.⁶⁰

Vene Föderatsiooni KrK § 230 lg 1 järgi, karistatakse narkootiliste, psühhotroopsete ja nende lähteainete tarvitamisele kallutamise eest vabaduse kolmeaastase vabaduse piiramisega või kuuekuulise arestiga või kolme- kuni viieaastase vabadusekaotusega.

⁵⁸ Sootak, J., jt (viide 2), lk 503.

⁵⁹ Tartu Maakohu 29.09.2008 otsus, kättesaadav www.riigiteataja.ee.

⁶⁰ Sootak, J., jt (viide 2), lk 503.

Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete tarvitamine peab toimuma meditsiinilistel alustel ning peab olema arsti poolt määratud. Vene Föderatsiooni Narkootiliste ainete seaduse⁶¹ artikkel 40 järgi on keelatud narkootiliste ja psühhotroopsete ainete tarvitamine ilma arstipoolse retseptita, kuid karistusõiguslik vastutus ebaseadusliku tarvitamise eest ei ole ette nähtud. Seoses sellega on kuriteona vaadeldav ainult narkootiliste või psühhotroopsete ainete ebaseaduslikule tarvitamisele kallutamine, kuna taoliste ainete seaduslik tarvitamine on erilise kontrolli all ning ei kujuta ohtu ühiskonnale, inimese elu ja tervisele ega alaealiste normaalarengule.

Vaadeldava sätte mõju ei laiene nendele juhtumitele, mis on seotud narkootiliste või psühhotroopsete ainete propageerimisega HIV ja teiste infektsioonide võitluses kui selline tegevus on kooskõlastatud täidesaatva võimu organitega ja organitega, mis teostavad järelevalvet narkootiliste ja psühhotroopsete ainete käitlemise sfääris. Sellest tulenevalt on narkootiliste või psühhotroopsete ainete reklaam või propageerimine käsitletav tarvitamisele kallutamisenä, juhul kui see tekitab inimestel tahte selliseid aineid tarvitada.⁶²

Narkootiliste või psühhotroopsete ainete tarbimine tähendab vastavate ainete inimese organismi sissetoomist selleks, et saada aintest vastavat toimet. Pakitud narkootiliste või psühhotroopsete ainete inimkeha süvendisse panemine hoidmise või vedamise eesmärgil, ei ole käsitletav tarbimisena. Sellise juhtumi puhul peab isik, kes pakkus narkootilist ainet kullerile sellist vedamise viisi, vastutama kas narkootilise või psühhotroopse aine ebaseadusliku saatmise või ebaseadusliku vedule kaasaitamise eest.⁶³

Narkootiliste või psühhotroopsete ainete tarvitamisest kogemuste jagamine või nende kahjulike mõjude organismile eitamine vms ei ole käsitletav kuriteona, juhul kui selline tegu ei ole suunatud sellele, et tekkitada teistel isikutel soovi tarvitada eelmainitud aineid.⁶⁴

Vene Föderatsiooni Ülemkohus on seisukohal, et narkootiliste või psühhotroopsete ainete tarvitamisele kallutamine võib väljenduda tahtlikes tegudes, sh ka ühekordsetes, mis on suunatud

⁶¹ Статья 40 Закона РФ от 08.01.1998 N 3-ФЗ (ред. от 01.03.2012) «О наркотических и психотропных средствах».

⁶² Томина, В.Т., jt (viide 28), Комментарий к статье 230 УК РФ П. 2.

⁶³ Samas, p. 2.2.

⁶⁴ Samas, p. 2.1.

teise isiku vastu, et viimasel äratada tahe selliseid aineid tarvitada (veenmised, pakkumised, nõu andmine jms), samuti petmises, füüsilises ja vaimses vägivallas, vabaduse piiramises ning teistes tegudes, mille eesmärgiks on teise isiku narkootiliste ainete tarvitamisele sundimine. Siinjuures selleks et lugeda kuritegu lõpuleviiduks ei ole vaja, et kallutatav isik narkootilist või psühhotroopset ainet faktiliselt tarbiks.

Sellest tulenevalt võib järeldada, et narkootiliste või psühhotroopsete ainete tarvitamisele kallutamise objektiivsel koosseisul on kaks tunnust: 1) kallutataval isikul tarvitamise tahte tekitamine (nõu andmisel, veenmisel, pakkumisel või muul viisil, mis ei ole seotud vägivallaga); 2) tarvitamisele sundimine ähvarduste või vägivalla kaudu. Asjaolu, mismoodi isikut kallutatakse narkootiliste või psühhotroopsete ainete tarbimisele, ei oma tähtsust, kuid seda arvestatakse karistuse mõistmisel, kuna see iseloomustab rünnaku astet avaliku korra vastu.⁶⁵

Vene Föderatsiooni Ülemkohtu pleenumi seisukoht käesoleva kuriteo lõppule viimise osas on vaieldav järgmistel kaalutlustel. Vene KrK § 33 lg 4 järgi on kallutamine kihutamise liik ning kallutaja on isik, kes faktiliselt kallutas (mitte see kes, üritas kallutada) teist isikut sooritada kuritegu. NLSV Ülemkohtu pleenum andis 03.12.1976 määruses selgitust, mis puudutas alaealiste kaasamist kuriteo toimepanemisel. Nimelt tuleb kaasamise all mõista selliseid meetmeid, mille eesmärk on soovi esile kutsumine alaealistel osaleda ühes või mitmes kuriteos, mis on seotud füüsilise või psühhilise mõjutamisega. Juhul kui alaealine on otsustanud, et ta ei osale kuriteo sooritamises (vähemalt ettevalmistamise või katse staadiumis), tuleb täiskasvanu tegu hinnata kui katset kallutada alaealist kuriteo sooritamisele. On ilmselge, et narkootiliste või psühhotroopsete ainete kallutamise all tuleb mõista sellist mõju, mille tagajärjel kallutatav isik tarvitab (või üritas tarvitada) narkootilist või psühhotroopset ainet. Ebaõnnestunud tarvitamisele kallutamise katset tuleb kvalifitseerida kallutamise katsena.⁶⁶

Narkootiliste või psühhotroopsete ainete tarvitamisele kallutamise subjektiivne külg eeldab otsest tahtlust. Samuti on vajalik erilise eesmärgi olemasolu – tarbimissoovi tekitamist kallutataval. Vägivald või vägivallaga ähvardamine on vahendid, selleks, et täita käesoleva kuriteo eesmärki – sundida ohvrit tarbida narkootiliseid või psühhotroopseid aineid mõjutades mitte ainult teda

⁶⁵ Малиновский, А. И., jt (viide 21), lk 510.

⁶⁶ Чучаев, А. И., Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации (постатейный). 2-е издание, исправленное, дополненное. и переработанное. Москва: Юридическая фирма Контракт, 2010, стр. 515.

(ohvri) kuid ka tema lähedlasi. Vägivalla all mõistetakse tahtlikkuja ebaseaduslikku füüsilise kahju tekitamist kannatanule, avaldades mõju kannatanu organitele, kudedele, füsioloogilistele funktsioonidele. Vägivalla alla antud koosseisu kontekstis läheb: kannatanu vabaduse piiramine, abitusse seisundisse viimine, füüsilise valu või kannatuste tekitamine. Tahtlik raske tervisekahjustuste põhjustamine teisele isikule, narkootiliste ja psühhotroopsete ainete tarvitamisele kallumisel, mis viis haigestumisega narkomaania, kvalifitseeritakse VF KrK § 111 järgi.

Iseenesest kvalifitseeritakse narkootiliste või psühhotroopsete ainete sunniviisilist (tahtevastast) kannatanu organismi sisseviimist (manustamist), kui kallutaja seadis endale eesmärgiks tekitada kannatanul füüsilist või psühhilist sõltuvust, VF KrK § 230 lg 2 p „g“ järgi. Juhul kui süüdlane ei seadnud endale eelkirjeldatud eesmärgi, ei saa tema tegevust kvalifitseerida tarbimisele kallutamisenä. Vägivalla rakendamise oht tähendab kannatanu psühhilist ähvardamist, kui on olemas piisav alus eeldada, et seda viiakse täide.⁶⁷

Vene Föderatsiooni Ülekohtu pleenum on seisukohal, et narkootiliste või psühhotroopsete ainete tarbimisele kallutamine võib väljenduda tahtlikes tegevustes, sh ühekordse iseloomuga, mis on suunatud tarbimise tahte tekitamisele teisel isikul (veenmise, pakkumise, nõu andmise jms näol), samuti petmises, füüsilises või vaimses vägivallal, vabaduse piiramises ning muudel tegevustel, mis pannakse toime eesmärgiga sundida isikut tarbida narkootiliseid või psühhotroopseid aineid. Juhul kui narkootiliste või psühhotroopsete ainete tarvitamisele kallutaja realiseeris eelmainitud aineid või aitas kaasa nende vargusel, väljapressimisel, soetamisel, hoidmisel, valmistamisel, töötlemisel, vedamisel või edasisaatmisel, siis tema teod tuleb täiendavalt kvalifitseerida VF KrK vastavate lõigete alusel § 228, 228.1 või 229 järgi. Narkootiliste või psühhotroopsete ainete kallutamine, mis viis kannatanu surmani ettevaatamatusest hõlmatakse VF KrK § 230 lg 3 dispositsiooniga ning ei vaja vastava lisakvalifitseerimist VF KrK järgi, mis näeb vastutust surma põhjustamise ettevaatamatusel eest. Muude raskete tagajärgede all tuleb mõista enesetappu või kannatanu enesetapu katset,

⁶⁷ Томин, В.Т., jt (viide 28), lk 577.

narkootilise sõltuvuse arendamist, mis on põhjustatud narkootiliste või psühhotroopsete ainete tarvitamise tagajärjel, HIV-i nakatamist jms.⁶⁸

Selleks, et kvalifitseerida isiku tegu VF KrK art 230 lg 2 p „b“ järgi ehk alaealise vastu toimepandud kuritegu, peab olema täidetud kaks tingimust: 1) süüdlane eelnevalt teadis, et kallutatav on alaealine ning tahtis teda kallutada narkootiliste või psühhotroopsete ainete tarbimisele; 2) süüdlase isik on täisealine.⁶⁹

⁶⁸ П. 27 Постановления Пленума Верховного Суда РФ 15 июня 2006 г. N 14 "О судебной практике по делам о преступлениях, связанных с наркотическими средствами, психотропными, сильнодействующими и ядовитыми веществами" (с изменениями и дополнениями).

⁶⁹ Грачева, Ю.В., Ермакова, Л. Д., Парог, А. И., Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. 6-е издание, переработанное и дополненное. Москва: Проспект, 2009, стр. 336.

2.2.1 Vahekokkuvõte

Analüüsidest Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni regulatsiooni narkootiliste ja psühhotroopsete ainete tarvitamisele kallutamise sfääris, käesoleva magistr töö autor on jõudnud järeldusele, et regulatsioonid eelmainitud riikides on väga sarnased. Nimelt nii Eestis kui Venemaal narkootiliste ja psühhotroopsete ainete tarbimisele kallutamise oluliseks tingimuseks on kallutataval isikul keelatud ainete tarbimise huvi tekitamine.

Vene Föderatsioonil narkootiliste ja psühhotroopsete ainete tarvitamisele kallutamise koosseisu täideviimiseks on vaja kaht tingimust: 1) tarbimise tahe tekitamine kallutataval ning 2) tarbimisele sundimine – siinkohal ei ole tähtis, mis vormis seda tehakse (nt vägivallaga, ähvardamisega, meelitamisega vms). Eesti Vabariigis narkootiliste ja psühhotroopsete ainete tarvitamisele kallutamise koosseisu täideviimiseks piisab sellest, et kallutataval tekkiks huvi keelatud aineid tarbida. Siinjuures pole oluline mis vormis kallutatava huvi tekitamine toimus – kas meelitamisel, sundimisel või pakkumisel vms.

2.3 Narkootiliste ainete sisaldavate taimede ebaseaduslik kultiveerimine Eestis ja Venemaal

Karistusseadustiku § 188 lg 1 sätestab, et unimaguna, kanepi või kokapõõsa ebaseadusliku kasvatamise eest, karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega. Eelmainitud säte grammatilisel tõlgendamisel tekib küsimus, milles seisneb unimaguna, kanepi või kokapõõsa ebaseaduslik kasvatamine ehk teisisõnu mis juhtumitel on eelmainitud taimede kasvatamine ebaseaduslik?

NPALS § 3 lg 2 järgi on unimaguna ja kanepi kasvatamine narkootilise aine valmistamise eesmärgil keelatud. Põllumajandusliku tootmise eesmärgil võib unimagunat ja kanepit kasvatada Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika asjakohase turukorraldusabinõu nõuete kohaselt.

ÜRO 1961.a narkootiliste ainete ühtse konventsiooni artikkel 28 p 2 järgi ei rakendata konventsiooni kanepi suhtes, mida viljeldakse eranditult tööstuslikul eesmärgil (kiud ja seemned) või aiapidamisel.

Unimaguna ürt ja kuprad ning sellest kodusel teel valmistatud produktid, kanep, ja selle töötlemisproduktid (hašiš, marihuana, vaik, ekstraktid, tinktuurid jne) ning kokapõõsa lehed on kantud ka narkootiliste ja psühhotroopsete ainete nimekirja (NPALS §-s 3¹ lg 1 alusel kehtestatud nimerjades loetletud ained). Tuleb silmas pidada, et narkootilise ainenäimise mõistetakse nimekirja kantuna kõiki perekonda *Cannabis* kuuluvaid taimi, kõiki taimi liigist *Papaver somniferum L* ning mis tahes taime perekonnast *Erythroxylon*. Erandina on nimekirjast ja seega ka narkootiliste ainete hulgast välistatud Euroopa Liidu ühtsesse põllukultuuride sordilehte võetud kanepi sordid, mille tetrahüdrokannabinooli (THC) sisaldus ei ületa 0,2% ning Euroopa Liidu ühtsesse põllukultuuride sordilehte võetud unimaguna sordid. Eelnimetatud sordilehte on kantud hariku kanepi (*Canabis sativa L*) teatud sordid ning unimaguna (*Papaver somniferum L*) teatud sordid. Kanepi alamliiki *Cannabis indica* sordilehte kantud ei ole.⁷⁰

Unimaguna, kanepi ja kokapõõsa kasvatamine on seemne teadlik ehk soovikahane külvamine ja taime arengu tagamine. Unimaguna, kanepi ja kokapõõsa ebaseaduslik kasvatamine on lõpule viidud juba seemne külvamisega. Kui keelatud taim kasvab looduslikult kellegi kinnisasjal, ei ole

⁷⁰ Sootak, J., jt (viide 2), lk 506.

see karistuõiguslikus mõttes veel tegu. On vaieldav, kas NPALS § 7 lg-st 1 tuleneb valdaja kohustus narkootikum viivitamatult üle anda (garandikohustus) laieneb ka kinnisasja omanikule, kes avastab enda maal kasvava keelatud taime. Kui isik lubab enda maale istutada kanepitaimet ja soodustab taime arengut selle hooldamisega, on kasvatamise koosseis täidetud. Kasvatamise mõiste sisustamisel ei saa piirduda üksnes agrotehnilise aspektiga, lugedes taime kasvustamiseks vaid maaviljeluse tehnoloogiavõtete rakendamist taime kasvu soodustamiseks, sest siis vabaneksid vastutusest isikud, kelle tegu piirdub oma maal teise isiku rajatud kanepi- või unimagunakasvanduse säilitamisega (RKKK 3-1-1-85-04). Kanepist tuleb eristada taime baasil narkootikumi valmistamisest. Kanepi, unimaguna või kokapõõsa kasvatamine ei ole narkootilise aine valmistamise katse. Kasvatamine jõuab lõpule saagi valmimisega. Kasvatatava taime (kui nimekirja kantud aine) valdamine on hõlmatud kasvatamisega.⁷¹

KarS §-s 188 lg 1 mainitud „ebaseaduslik kasvatamine“ tähendab seda, et mitte igasugune kanepi, unimaguna või kokapõõsa kasvatamine ei ole karistatav ja et isiku süüditunnistamiseks KarS § 199 järgi peab süüdistuses olema näidatud, millise õigusakti millisest sättest tulenevalt oli antud konkreetsel juhul keelatud seda konkreetse taime kasvatada (RKKK 3-1-1-73-05).⁷²

NPALS § 3 lg 2 ls 1 kohaselt on unimaguna ja kanepi kasvatamine ebaseaduslik, kui taimi kasvatatakse narkootilise aine valmistamise eesmärgil. Unimaguna ja kanepi põllumajandusliku tootmise eesmärgil (nt kiu tootmiseks, põllukultuurina sertifitseeritud seemne saamiseks ning energia- või õlikultuurina) kasvatamine on lubatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika asjakohase turukorraldusabinõu nõuete kohaselt (NPALS § 3 lg 2 ls 2). Põllumajandusliku tootmise eesmärgil kasvatamiseks loa taotlemist Eesti õiguskord alates 05.06.2005. a ette ei näe (enne 01.07.2005 reguleeris kasvatamise lubadega seondult VV 28.11.1997 määrusega nr 230 kinnitatud „Põllumajandusliku tootmise eesmärgil unimaguna ja kanepi käitlemise kord“). Riigipoolne kontroll ja järelevalve kanepi kasvatamise ning kanepitaimede THC sisalduse üle toimub üksnes siis, kui kasvataja taotleb EL ühise põllumajanduspoliitika raames toetust. Kui lubatud kanepi või unimaguna sordi kasvataja toetust ei taotle, ei pea kasvatamisest riiki teavitama, kuid oluline on, et taimi kasvatatakse lubatud sordi sertifitseeritud seemnetest. Eraldi

⁷¹ Samas, lk 506-507.

⁷² Samas, lk 507.

luba on põllumajanduslikul eesmärgil kasvatamise korral vaja siiski taotleda kanepi ja unimaguna seemnete sisseveoks.⁷³

Kokapõõsa kasvatamise keeldu NPALS otsesõnu ei sisalda. Ilmselt on sse tungitud asjaolust, et Eesti kliimaatilistes tingimustes on kokapõõsa kasvatamine praktiliselt välistatud. Kokapõõsa kasvatamise kriminaliseerimise kohustuse tuleneb Eestile siduvatest rahvusvahelistest konventsioonides. Karistusõigusnormi määratletuse põhimõtte kohaselt oleks NPALS vastava keeluga täiendamine soovitatav (analoogselt NPALS § 3 lg-s 2¹ sätestatud psilotsiini ja psilotsübiini sisaldavate seente kasvatamise keeluga). Kokapõõsa ebaseadusliku kasvatamise karistatavus võib omada tähtsust rahvusvahelise kriminaalalase koostöö raames. Kuna kokapõõsa lehed on hõlmatud narkootilise aine mõistega, on kokapõõsa lehtede ebaseaduslik valdamine, omandamine, edasiandmine või muu käitlemine karistatav vastavate paragrahvide alusel.⁷⁴

Kanepi või unimaguna ilu- ja dekoratiivtaimena kasvatamist NPALS otseselt ei reguleeri. Teaduslikul eesmärgil kasvatamine allub (NPALS süstemaatilise tõlgendamise tulemusena) NPALS § 4 lg-s 10 sätestatud Ravimiameti loa nõudele. Kanepi või unimaguna ilutaimena või muul kui põllumajandusliku tootmise või narkootilise aine valmistamise eesmärgil kasvatamise ebaseaduslikkuse küsimuse lahendamisel peab arvestama esiteks sellega, et keelatud ainete nimekirjast on välistatud kanepi need sordid, mis on kantud Euroopa Liidu ühtsesse põllukultuuride sordilehte ja mille THC sisaldus ei ületa 0,2% ning unimaguna sordid, mis sisalduvad samas sordilehes. NPALS § 3 lg 2 keelab otsesõnu vaid kanepi ja unimaguna kasvatamise narkootilise aine saamise eesmärgil. Järelikult saab nimekirjast välistatud kanepi või unimaguna sortide kasvatamine kas või ühe taimena olla KarS § 188 alusel karistatav siis, kui seda tehakse keelatud eesmärgil, s.o kavatusega valmistada taimest narkootilist ainet. Selline tegu kvalifitseerub ebaseadusliku eesmärgi tuvastamisel kõlbmatu katsena (KarS § 26). Riigikohus on seisukohal, et pärast 05.06.2005 on karistatav üksnes sellise kanepi kasvatamine, mis sisaldab THC-d rohkem kui 0,2% (RKKK 3-1-1-73-05). Täiendavalt peab siiski silmas pidama, et lisaks THC sisaldusele peab (tulenevalt ainete nimekirjast) kasvatatav kanepisort (samuti unimagunasort) kuuluma ka EL ühtsesse põllukultuuride sordilehte kantud lubatud liikide hulka. Kui kasvatatakse kanepi sellist sorti, mis ei ole kantud Euroopa Liidu ühtsesse põllukultuuride sordilehte, siis on narkootiliste ja psühhotroopsete ainete nimekirjale tuginedes tegu narkootilise

⁷³ Sootak, J., jt (viide 2), lk 507.

⁷⁴ Samas, lk 508.

ainega. Kui sellist kanepit kasvatatakse narkootilise aine saamise eesmärgil, on olemas teo karistusväärsus. Kui sellist kanepisorti kasvatatakse nt teaduslikul eesmärgil, kuid puudub Ravimiameti luba, siis saab teo karistatavust lisaks loa puudumisele põhjendada sellega, et samaaegselt on täidetud ka kanepi (narkootilise aine) ebaseadusliku valdamise koosseis. Samas oleks KarS süstemaatilise tõlgendusega paremini kooskõlas see, kui igasugune kanepi ebaseaduslik kasvatamine oleks hõlmatud KarS §-ga 188. Tulenevalt õigusselguse, karistusseaduse määraletuse ning karistuõiguse subsidiaarsuse nõudest oleks vajalik NPALS-i täpsustamine selles küsimuses.⁷⁵

Unimaguna, kanepi ja kokapõõsa ebaseaduslik kasvatamine subjektiivsete tunnuste poolest eeldab tahtlust kõigi selle objektiivsete tunnuste suhtes. Süüteokoosseis on täidetud, kui süüdlane pani teo toime vähemalt kaudse tahtlusega. Tahtluse olemasoluks tuleb tuvastada, et süüdlane teadis või pidas vähemalt võimalikuks, et tema poolt kasvatatava taime näol on tegemist unimaguna, kanepi või kokapõõsaga. Samuti tuleb tuvastada, kas isik teab taime kasvatamise keeldu. Juhul kui isik teab, et unimagunat või kanepit on keelatud kasvatada, kuid ta ei tea, kust see keeld tuleneb, on üldjuhul tegu välditava eksimusega (Tartu Ringkonnakohtu otsus 25.09.2003, nr 2-1-300). Kui isik teab narkootilise aine valmistamise vastud suunatud taime kasvatamise keeldu, ei välista see automaatselt isiku eksimust selles, et keelatud on ka ühe taime ilma loata kasvatamine nr teaduslikul eesmärgil. Riigikohus on märkinud, et tavaarusaama järgi toimiv isik ei pruugi ühe taime teaduslikul eesmärgil dendraariumis kasvatamist käsitleda ebaseadusliku kasvatamisega (RKKK 3-1-1-85-04). Sellisel juhul võib olla tegemist eksimusega subsumeerimises (keelueksimus). Kuna kasvatamise kvalifitseerimisel ebaseaduslikuna võib tähtsust omada ka kasvatamise eesmärk, saab arvestada ka faktilisi asjaolusid, nagu taimede kasvatamine keldris, garaažis, koreteri vms *versus* põllul, sertifitseeritud seemned *versus* mittesertifitseeritud seemned, taimede kogus ning THC sisaldus.⁷⁶

Vene Föderatsiooni kriminaalkodeksi artikkel 231 lõige 1 järgi, karistatakse narkootilisi või psühhotroopseid või nende lähteaineid sisaldavate taimede kasvatamise eest rahatrahviga kuni kolmsada tuhat rubla või süüdimõistetud isiku kahe aasta palga suuruseni või üldkasuliku tööga kuni 480 tundini, või vabaduse piiramisega kuni kaheks aastaks või vabadusekaotusega kuni kaks aastat.

⁷⁵ Sootak, J., jt (viide 2), lk 508.

⁷⁶ Samas, lk 509.

Vene Föderatsiooni Narkootiliste ainete seaduse⁷⁷ § 18 lg 1 järgi, on narkootilisi aineid sisaldavate taimede kultiveerimine Vene Föderatsiooni territooriumil keelatud, välja arvatud need taimed, mida kasutatakse teaduslikel, hariduslikel eesmärkidel või ekspertide tegevusel ning need narkootilised taimed, mis on lubatud kultiveerida tööstuslikuks otstarbeks (v.a narkootiliste või psühhotroopsete ainete valmistamiseks).

Vene Föderatsiooni Valitsuse 27.11.2010 määrusega N 934 on kinnitatud taimede loetelu, mis sisaldavad narkootilisi, psühhotroopseid või nende lähteaineid ning mille käitlemise üle peab teostama järelevalve Vene Föderatsiooni territooriumil, samuti suur ja eriti suur taimede kultiveerimise kogus VF KrK art 231 kontekstis.⁷⁸

Vene Föderatsiooni Ülemkohtu pleenum⁷⁹ oli seisukohal, et kohtutel tuleb rohkem pöörata tähelepanu VF KrK § 231 lõikele 1 osas, nimelt narkootilisi või psühhotroopseid aineid või nende lähteaineid sisaldavate taimede ebaseadusliku kultiveerimise eest suures koguses peab järgnema adekvaatne vastutus. Narkootilisi aineid sisaldavate taimede kultiveerimise all, kohtud peaksid mõistma sellist tegevust, mis on seotud eritingimuste loomisega narkootilisi aineid sisaldavate taimede istutamisel ja kasvatamisel, kultiveerimise tehnoloogiate paranemisel, uute taimesortide valmimisel ja saagi suurenemisel. Narkootiliste taimede kultiveerimise ebaseaduslikkus seisneb selles, et eelmainitud taimeid kultiveeritakse rikkudes Vene Föderatsiooni seadusandlust. Narkootilisi ja psühhotroopseid ained või nende lähteaineid sisaldavate taimede kultiveerimist suures koguses ning nendest narkootiliste ainete saamist, hoidmist, vedasmist suurtes kogustes ilma realiseerimise eesmärgita tuleb kvalifitseerida kuritegude kogumis VF KrK § 231, 228 ja 228.1 alusel.⁸⁰

⁷⁷ Федеральный закон от 08.01.1998 N 3-ФЗ «О наркотических средствах и психотропных веществах».

⁷⁸ Постановление Правительства РФ от 27.11.2010 N 934 (ред. от 01.10.2012) "Об утверждении перечня растений, содержащих наркотические средства или психотропные вещества либо их прекурсоры и подлежащих контролю в Российской Федерации, крупного и особо крупного размеров культивирования растений, содержащих наркотические средства или психотропные вещества либо их прекурсоры, для целей статьи 231 Уголовного кодекса Российской Федерации, а также об изменении и признании утратившими силу некоторых актов Правительства Российской Федерации по вопросу оборота растений, содержащих наркотические средства или психотропные вещества либо их прекурсоры".

⁷⁹ Постановление Пленума Верховного Суда РФ 15 июня 2006 г. N 14 "О судебной практике по делам о преступлениях, связанных с наркотическими средствами, психотропными, сильнодействующими и ядовитыми веществами" (с изменениями и дополнениями).

⁸⁰ П. 29 Постановления Пленума Верховного Суда РФ 15 июня 2006 г. N 14 "О судебной практике по делам о преступлениях, связанных с наркотическими средствами, психотропными, сильнодействующими и ядовитыми веществами" (с изменениями и дополнениями).

Isiku tegevust, mis on seotud narkootiliste või psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete ebaseadusliku vedamisega üle Vene Föderatsiooni tollipiiri tuleb kvalifitseerida VF KrK § 188 lõige 2 järgi. Juhul, kui isik peale narkootiliste või psühhotroopsete ainete vedamist üle piiri sooritab muud teod, mis on seotud ebaseadusliku narkootiliste, psühhotroopsete või nende lähteainete käitlemisega, mille üle teostatakse Vene Föderatsioonis järelevalve, siis toimepandud teod tuleb kvalifitseerida VF KrK § 228 või 228.1 järgi.⁸¹

⁸¹ Samas, p. 31.

2.3.1 Vahekokkuvõte

Analüüsides Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni regulatsiooni narkootilisi aineid sisaldavate taimede ebaseadusliku kultiveerimise sfääris, käesoleva magistr töö autor on jõudnud järeldusele, et regulatsioonid eelmainitud riikides on väga sarnased. Nimelt nii Eestis kui Venemaal narkootilisi aineid sisaldavate taimede ebaseadusliku kultiveerimise koosseisu täitmise oluliseks tingimuseks on et need taimed kasvatatakse narkootiliste või psühhotropsete ainete valmistamiseks. Nt Eestis on keelatud karistatav üksnes sellise kanepi kasvatamine, mis sisaldab THC-d rohkem kui 0,2%.

Nii Eestis kui Venemaal narkootilisi aineid sisaldavate taimede kultiveerimise all peetakse sellist tegevust, mis on seotud eritingimuste loomisega narkootilisi aineid sisaldavate taimede istutamisele ja kasvatamisele, kultiveerimise tehnoloogiate paranemisele, uute taimesortide valmimisele ja saagi suurenemisele. Kasvatamine jõuab lõpule saagi valmimisega. Samuti eelmainitud riikide seadusandlus on ühel meelel, et narkootilisi aineid sisaldavate taimede kultiveerimine on lubatud, kui need taimed, mida kasutatakse hariduslikel eesmärkidel või ekspertide tegevusel ning need narkootilised taimed, mis on lubatud kultiveerida tööstuslikuks otstarbeks (v.a narkootiliste või psühhotropsete ainete valmistamiseks).

3. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku käitlemise vastased strateegiad Eestis ja Venemaal.

3.1 Narkovastased strateegiad rahvusvahelises õiguses

Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete ebaseadusliku käitlemises sfääris on olemas erinevaid tüüpi strateegiaid, millest kaks on selgelt polariseeritud: liberaalne ja repressiivne mudel. Teoreetiliselt ja ajalooliselt on nad kasutuses eriliste poliitiliste režiimide poolt – demokraatiliste ja totalitaarsete, eriti nende liikide – liberaalsete ja totalitaarsete režiimide poolt. Totalitaarne režiim eelistab kuritegevusega võitlemisel, sh narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku käitlemisega võitlemisel, karistusõiguslikku repressiooni, demokraatiline režiim tugineb aga inimõiguste kaitse ideedele. Teisisõnu, esimese režiimi puhul süütu inimene võib kannatada saada, juhul kui see „aitab kaasa ühisele hüvele“ – alandab kuritegevuse taset; teise režiimi puhul on parem jätta kurjategija karistamata, kui süütut inimest karistada. Liberalismi peamiseks loosungiks on salliv suhtumine deviantsuse erinevatesse liikidesse, selle patoloogilise iseloomule vaatamata, kuna selline deviantsus on „inimõiguste“ väljendus. Nii näiteks interpriteeritakse tolerantsuse vaatevinklist Madalmaades narkootiliste ainete mittemedicsiinilist tarbimist. Teadaolevalt, 1976.a Madalmaade generaalprokuröride seadus sätestas järgmised alused kriminaalmenetluse alustamata jätmiseks rikkumiste puhul, mis on seotud narkootiliste ainetega: „pehmete“ narkootiliste ainete valdamine koguses kuni 5 grammi; „raskete“ narkootiliste ainete väikse koguse kasutamine isiku poolt, kes ei ole varem kriminaalkorras karistatud; narkootiliste ainetega ebaregulaarne kaubandus.⁸² See väidetavalt „lubab vältida olulisi kulutusi, kohelda tolerantselt isikuid, kes tarbivad narkootilised aineid enda tarbeks ning viia narkootikumide tarbimise probleemi tähtsa avaliku sündmuse tasandile“. Viidates sellistele väidetele on vene õigusteoreetikud V. V. Boitsova ja L. V. Boitsova seisukohal, et sellise tolerantse poliitika tagajärjel ei olnud Amsterdamis narkootiliste ainete levik nii suur võrreldes selliste Euroopa linnadega nagu Madrid, Frankfurt ja Zürich.⁸³

⁸² Бланкенбург, Э. Р., Голландская правовая культура. Правовая система Нидерландов. Москва: Зерцало, 1998, стр. 213.

⁸³ Бойцова В. В., Бойцова Л. В. Общая характеристика правовой системы Нидерландов. Правовая система Нидерландов. Москва: Зерцало, 1998, стр. 166-167.

Kuritegevuse statistika Hollandis ei kajasta narkomaania levitamise tegelikku ulatust, ta näitab ainult seda teavet, mis läheb läbi säilivuse barjääri selle probleemi osas. Sellise „filtreeringule“ vaatamata moodustav kuritegevuse tase, mis on seotud narkootikutega, Hollandis 66 - 100 000 elaniku kohta. Hiina Rahvavabariigis on see tegur näiteks 15 korda madalam. Hiina narkovastane poliitika tugineb narkootiliste ja psühhotroopsete ainete käitlemise vastu suunatud tugevale vastupanule. Hiina Rahvavabariigi Kriminaalkoodeksi (edaspidi HRV KrK) § 347 järgi karistatakse narkootiliste ainete salakaubaveo, kaubanduse, veo ja raskendavatel asjaoludel tootmise eest kuni viieteistaastase või eluaegse vangistusega või surmanuhtlusega. HRV KrK § 349 sätestab vastutuse narkootiliste ainete salakaubaveo-, kaubanduse-, vedamise-, tootmisega tegelenud kurjategijate varjamise eest, sh narkokuritegevuse vastu tegelevate ametiisikute suhtes, kes on kuritarvitanud oma ametipositsiooni. Üldiselt on narkokuritegevuse tase positiivses seoses kriminaalpoliitika liberalismiga narkomaania suhtes. Seetõttu on roomani-germaani õigussüsteemides see näitaja kõrgem ning ületab sajakordselt vastavat näitajat Hiina Rahvavabariigis ning paljudes moslemiriikides. Kuid siinkohal tuleb täpsustada, et range karistuspoliitika narkokuritegusid sooritavate isikute suhtes saab olla põhjuseks, et politsei statistikas on selliseid kuritegusid registreeritud rohkem. Repressiivne strateegia narkovastasel võitlusel võidab märgatavalt võrreldes liberaalse strateegiaga võrreldes, kuid sisaldab endas terve rida ohtlikke tendentse. Esimene neist on soov kehtestada kriminaalvastutust narkootiliste ainete tarvitamise eest. Aeg-ajalt tahetakse näiteks Vene Föderatsioonis tulla tagasi Nõukogude Liidu kogemusele – tunnistada narkootiliste ainete tarbimist kuriteoks ning kohelda narkomaane nagu kurjategijaid. On selge, et selline ettepanek on vastuvõetamatu, kuna see loob soodsamad tingimused narkoäri korraldajate vastutusest pääsemiseks. Repressiivse strateegia teine trend ilmneb siis, kui tahetakse muuta narkootiliste ainete käitlemisega võitluse raskuspunkt – tahetakse võidelda tagajärgedega mitte põhjustega. See muutub paratamatult reegliseks, kuna ajakirjanduse ja võimude tähelepanu on suunatud „edusammudele“ narkovastases võitluses, mitte tööle, mis on suunatud sotsiaalse ja tööstusliku baasi piiramisele. Kolmas trend seisneb selles, et tahetakse laiendada „vaenlaste“ ringi – need ei ole üksnes tarbijaid, vaid ka narkomaania ohvritest sugulased; repressioonid mõjutavad nii või teisiti ka nende huve.

Siit järeldub, et kaasaegseid olusid arvestades ei saa liberaalselt ega repressiivselt võitlemise strateegiat pidada optimaalseks mudeliks võitluses narkootiliste ainete ebaseadusliku käitlemise vastu. Kaasaegne optimaalne strateegia peab kujutama endast nende kahte sümbioosi, ühendades tolerantsuse ideed (narkomaania ohvrite ja nende lähedaste suhtes) koos operatiivse ja adekvaatse

reageerimisega kuritegelikule tegevusele narkootiliste ainete ebaseadusliku käitlemise sfääris (selle tõkestamise eesmärgil).⁸⁴

Rahvusvaheline koostöö võitluses kuritegevusega kujutab ennast erinevate riikide pingutuste ühendamist (koondamist) selleks, et tõhustada õiguskaitse organite tööd ning ohjeldada kuritegevuse kasvu.⁸⁵ Rahvusvaheline koostöö on eriti tähtis, kui võideldakse selliste kuritegude liikidega, mis omavad transnatsionaalset iseloomu, nagu narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseaduslik käitlemine.⁸⁶

Rahvusvahelise koostöö laiendamine ja süvendamine rahvusvahelise narkoäri võitlemise valdkonnas viimastel aastatel on tingitud integratsiooni protsesside kiirest kasvust maailmas, poliitiliste, majanduslike, kultuursete ning humanitaarsete sidemete laiendamisest, riikide sissesõidu- ja väljasõidurežiimide lihtsustamist. Sellise koostöö tulemusena on loodud õiguslikud alused narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku käitlemise võitlemiseks.

Selleks et tõhustada kontrolli narkootiliste ja psühhotroopsete ainete levitamise alal on vastu võetud kolm rahvusvahelist konventsiooni: ÜRO 1961. aasta narkootiliste ainete ühtne konventsioon⁸⁷; ÜRO 1971. aasta psühhotroopsete ainete konventsioon⁸⁸ ning 1988. a narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastane Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsioon.⁸⁹ Kuigi nimetatud konventsioonid sätestavad üldised alused, on nad piisavalt konkreetsed selleks, et neid arvestada siseriikliku õiguse loomisel ning tagada veelgi tõhusama mõju narkomaania ületamiseks. Kuigi eelmainitud õigusaktide puhul on tegemist konventsioonidega, on nende tekst sätestatud vägagi konkreetselt, mis lõppkokkuvõttes loob narkomaaniaga võitlemiseks globaalsel tasandil ühtse õigusliku vundamendi.⁹⁰

⁸⁴ Артемов, Д. Ю., Клейменов И. М. Стратегии противодействия незаконному обороту наркотиков. Москва: Российская юстиция, 2007, стр. 2-4.

⁸⁵ Карпец, И. И., Международная преступность. Москва: Наука, 1988, стр. 89.

⁸⁶ Горяинов, К. К., Исиченко, А. П., Кондратьев, Л. В., Транснациональная преступность: проблемы и пути их решения: Монография. Москва: ВНИИ МВД России, 1997, стр. 21-22.

⁸⁷ РТ II 1996, 19, 84.

⁸⁸ РТ II 1996, 19, 84.

⁸⁹ РТ II 2000, 15, 92.

⁹⁰ Гасанов, Э. Г., Борьба с наркотической преступностью: Международный и сравнительно-правовой аспекты. Москва, 2000, стр. 60.

ÜRO 1971. aasta psühhotroopsete ainete konventsioon sätestab rahvusvahelise järelevalvesüsteemi selliste ainete üle nagu hallutsenogeenid, amfetamiini tüübi sümpatomeetikumid, barbituraadid ja uinitid, rahustid ja valuvaigustid. Mõni nendest ainetest on üldjuhul keelatud, teised aga on kättesaadavad üksnes retsepti alusel. Konventsioonis on kirjas, et retseptid tuleb väljastada ranges kooskõlas meditsiinilise praktikaga, preparaatide etiketid peavad sisaldama ravimi kasutusjuhendit koos vajalike hoiatustega. Samuti näeb konventsioon ette meetmeid narkootiliste või psühhotroopsete ainete kuritarvitamise suhtes ning juhib tähelepanu narkomaanide ravile, rehabilitatsioonile ja sotsiaalse integratsiooni vajadusele. Lisaks isikutele, kes on psühhotroopseid aineid kuritarvitanud, on karistuse alternatiivina ettenähtud sundravi kohaldamine.

ÜRO 1988. a narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastane konventsioon oli vastuvõetud 1988. aasta ÜRO konverentsi kuuendal plenaaristungil. Selle konventsiooni vastuvõtmise põhiliseks motiiviks oli kahes eelnevas konventsioonis sätestatud meetmete tugevdamine ja täiendamine. Siinjuures on selles dokumendis põhirõhk suunatud rahvusvahelises koostöös kasutatavate juriidiliste meetodite tõhustamise tugevdamisele. Eelkõige sätestatakse, et konventsioon ei välista mistahes kriminaaljurisdiktsiooni, mis on siseriiklikult kehtestatud vastavuses kohaliku seadusandlusega. Eriliselt rõhutakse, et konventsiooniga liitunud pooled, võtavad oma kohustuste täitmisel, võtavad ette kõik vajalikud meetmeid, sh institutsioonilise ja seadusandliku iseloomuga, mis on kooskõlas konventsiooni aluspõhimõtetega ja siseriikliku seadusandlusega. Kõnesoleva konventsiooni üheks oluliseks sätteks on kontrolli kehtestamine ainete üle, mida kasutatakse teiste ainete valmistamiseks. Nimelt, käib jutt narkootiliste ja psühhotroopsete ainete lähteainetest. ÜRO 1988. a narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastases konventsioonis on sätestatud üldise kontrolli meetmeid, mille alusel eeldatakse, et konventsiooniga liitunud riikide valitsused peavad looma kontrolli erimeetmeid konventsioonis sätestatud üldmeetmete elluviimisel. Suurt tähelepanu pööratakse rahvusvaheliste sidemete loomisele narkootiliste, psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete ebaseadusliku käitlemisega võitluses. ÜRO 1961. aasta narkootiliste ainete ühtse konventsiooni artikli 38 järgi, koos 1972. a protokolliga muudatustega ning ÜRO 1971. aasta psühhotroopsete ainete konventsiooni artikli 20 järgi, tuleb konventsioonides osalevatel pooltel võtta tarvitusele kõik võimalikud meetmed, mis on suunatud narkootiliste või psühhotroopsete ainete kuritarvitamise vältimiseks, nende varasemaks avastamiseks, eelmainitud ainete tarbijate

ravimiseks, kasvatamiseks, töövõime taastamiseks, rehabiliteerimiseks ning ravijärgseks kontrolliks.

Eesti on ühinenud ÜRO 1961. aasta narkootiliste ainete ühtse konventsiooniga ning 1971. a psühhotroopsete ainete konventsiooniga⁹¹, ning ÜRO 1988. a narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastase konventsiooniga⁹².

29. detsembril 2012. a oli Euroopa Liidu Teatajas avaldatud Euroopa Liidu narkostrategia 2013-2020 (2012/C 402/01)⁹³. Strateegias on esitatud liikmesriikide ja Euroopa Liidu institutsioonide poolt kindlaks määratud Euroopa Liidu uimastipoliitika üldine poliitiline raamistik ja prioriteedid ajavahemikuks 2013-2020. Kõnesolev narkostrategia põhineb eelkõige Euroopa Liidu õiguse aluspõhimõtetel ning toetab igati liidu põhiväärtuste (inimväärikus, vabaduse, demokraatia, võrdsuse, solidaarsuse, õigusriiki ja inimõiguste) austamist. Narkostrategia eesmärk on kaitsta ja parandada ühiskonda ja üksikisiku heaolu, kaitsta rahva tervist, tagada elanikkonna kõrge turvalisuse tase ning tasakaalustatud, intergreeritud ja tõendus põhine lähenemisviis uimastite nähtusele. Strateegia põhineb ka rahvusvahelisel õigusel, asjaomastel ÜRO konventsioonidel, mis annavad ebaseaduslike uimastite nähtuse käsitlemisele rahvusvahelise õigusliku raamistiku, ning inimõiguste ülddeklaratsioonil. Strateegia eesmärk on panustada narkootikumide nõudluse ja narkootikumide pakkumise vähendamisse ELis ning narkootikumidest põhjustatud tervisealaste ja sotsiaalsete ohtude ja kahjude vähendamisse strateegilise lähenemisviisi kaudu, mis toetaks ja täiendaks riikide poliitikaid, kehtestaks raamistiku koordineeritud ja ühiste meetmete võtmiseks ning moodustaks kõnealuses valdkonnas tehtava ELi väliskoostöö aluse ja poliitilise raamistiku. Seda saavutatakse integreeritud, tasakaalustatud ja tõendus põhise lähenemisviisi teel.

3.2 Narkovastased strategiad Eestis ja Venemaal.

Eesti on tuntud karmi narkopoliitika poolest, olles kehtestanud teatud narkosüütegude eest koguni meil võimaliku rangeima karistumäära – eluaegse vangistuse.⁹⁴ Eesti kuulub karmi

⁹¹ ÜRO 1961. aasta narkootiliste ainete ühtse konventsiooniga ning 1971. aasta psühhotroopsete ainete konventsiooniga ühinemise seadus. 05.06.1996 – RT II 1996, 19, 84.

⁹² Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastase ÜRO konventsiooniga ühinemise seadus. 31.05.2000 – RT II 2000, 15, 92.

⁹³ Euroopa Liidu narkostrategia 2013-2020. Kättesaadav: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:402:0001:0010:ET:PDF>.

⁹⁴ 17. detsembri 2003. a seadus, millega muudeti KarS § 184 ja § 185 (RT I 2003, 83, 557).

narkopolitikaga riikide hulka mitte ainult ülnimetatud draakooniliste karistusnormide tõttu. Sallimatu hoiak on võetud mitmes programmdokumentides. Nii kinnitavad 1997.a „Narkomaania ennetamise ning narkokuritegevuse tõkestamise poliitika (uimastipoliitika) põhimõtted“, et narkootiliste ainte ebaseaduslikku tarvitamist ei dekriminaliseerita ja nende ebaseaduslikku käitlemist ei legaliseerita. Ka siseminister on näiteks 2000. aastal sõnaselgelt kinnitanud, et narkootikumide tarvitamist ei legaliseerita, tegeleda tuleb kõigi narkoalaste õigusrikkumistega (nulltolerants) ning et nii narkootikumide tarvitamine kui ka vahendamine peavad jääma kriminaliseerituks.⁹⁵

Eesti puhul võib eristada narkopoliitikas 4 etappi: 1) Nõukogude Liidu aeg; 2) 1990-ndate I pool („latentne periood“); 3) 1990-ndate II pool („reageerimise algus“) ja 2000-ndad („toimimise aeg“).⁹⁶ Nõukogude Liidu ajal kehtis äärmiselt repressiivne narkopoliitika, kuid narkomaania ei levinud siis samuti. Uue Eesti Vabariigi algusaastate narko- ja AIDS-i probleematika ignoreerimine riigi poolt, narkomaanide käsitlemine „teistena“ tingis aastatuhande vahetuseks HIV-viiruse aktiivse leviku süüstavate narkomaanide seas, narkootikumidega katsetajate hulga kasvu koolinoorte hulgas ning narkokuritegevuse suurenemise. Narkopoliitika hakkaski Eestis enam arenema 2000-ndatel, kui oli ilmne, et midagi on tarvis ometigi ette võtta.⁹⁷ Lisaks siseriiklikule survele mõjutas Eesti narkopoliitikat arenema nõ humanistlikumas suunas ka liitumine Euroopa Liiduga. Praegu jääb Eesti narkopoliitika Euroopa Liidu üldistesse uimastipoliitilistesse raamidesse.⁹⁸ 2000-ndate I poolel korraldati Eestis ümber uimastiennetuse struktuur, loodi Tervise Arengu Instituut. Ametkondades loodi tähtsad narkopoliitika dokumendid: valmis Narkomaania ennetamise riiklik strateegia aastani 2012, mille elluviimiseks pandi kokku Narkomaania ennetamise riikliku strateegia tegevuskava 2004-2008. Seadusandlus on olnud narkomaanide suhtes 2000-ndatel üsna tolerantne. Karistusseadustiku jõustumisega 2002. a kaasnes narkootikumide korduva tarvitamine või väikese koguse enda tarbeks käitlemise dekriminaliseerimine. Selliseid juhtumeid käsitleti väärtelena narkootiliste ja psühhotroopsete ainete seaduses. Narkoärikate puhul oli 2000-ndate vältel seevastu toiminud karistuste

⁹⁵ Sootak, J., Ginter, J., Randma, P. Narkosüüteoed Eestis. Tallinn: Juura, 2007, lk 15.

⁹⁶ Paimre, M.. Changes in presenting drug addiction themes in Estonia media. Drug Prevention, Treatment and the Media. Nordic Perspective. Collection of Essays on Selected Issues. Tallinn: Estonian Foundation for Prevention of Drug Addiction, 2006, p. 5-12; Liiv, A..Sõltuvushaigused sõltumatus Eestis. Eesti uue aastatuhande lävel: väike rahva võimalused ja valikud. Tallinn: Rahvastiku Arengu ja Koostöö Instituut, 2000, lk 296-309.

⁹⁷ Lagerspetz, M., Eesti uimastipoliitika vaeviline teke ja areng. Uimastid ja uimastitarvitajad Eesti ühiskonnas. Tallinn: Valgus, 2005, lk 95-116.

⁹⁸ Paimre, M.. Narkotemaatika riigi ja meedia vaatevinklist. Estonian Social Science Online. Tartu Ülikool, 2008, lk 2.

karmistamine. Karistusseadustiku muudatuste jõustumisega (alates 2004.a.) nähti enamiku narkokuritegude puhul ette senisest märksa suuremad karistused, eriti raskendavate asjaolude korral (nt raskendavatel asjaoludel toime pandud narkokuritegude eest on võimalik määratavangistust üle 10 a., mõnedel juhtudel kuni 20 a. või isegi eluaegne vanglakaristus). Alaealise kallutamise eest narkootilise või psühhotroopse aine või muu uimastava toimega aine ebaseaduslikule tarvitamisele või alaealisele sellise aine ebaseadusliku manustamise eest tõusis maksimaalne võimalik vangistus seniselt viielt kümne aastani.⁹⁹

Tõsi, 2004.a „Narkomaania ennetamise riiklik strateegia aastani 2012“ enam kategoorilisi väiteid (*expressis verbis*) ei sisaldanud, kuid dokument tervikuna ei jätta kahtlust senise narkopoliitika jätkamise soovis. Nenditi soosiva suhtumise levimist narkootiliste ainete tarbimisse, eriti laste ja noorte seas, mis tõi kaasa mitte ainult tervisega seonduvad ja sotsiaalsed kahjud, vaid ka kasvava kriminaalsuse taseme ning B- ja C- hepatiidi, samuti HI-viiruse leviku. Eesmärgiks seati sellise ühiskonnakorra saavutamine, kus ühiskonnaliige on küll vaba elama just talle soovival viisil, kuid narkootikumide tarbimine on seadusevastane. Narkomaania ennetamise ühe alusena nimetatakse seadulikke piiranguid, sotsiaalseid mõjutusvahendeid ja karistusi.¹⁰⁰

Eestis on põhimõtteliselt karistatavaks kuulutatud kõikide narkootiliste ainete ja nende lähteainete käitlemine, seega mitte ainult valmistamine, ostmine, müümine, edasiandmine, vahetamine, vedu, valdamine jms kui kuriteod (KarS § 183-190), vaid ka pruukimine kui väärtegu (NPALS § 15¹). Sellise lähenemisega kujutab Eesti teiste riikidega võrreldes selget erandit. Lääne-Euroopas reeglina narkosõltlast tema enda tarbeks mõeldud ja tema äravõetud narkokoguse eest ei karistata – kanepiproduktide „mõistlikuks määraks“ peetakse riigiti keskmiselt 30-40 grammi, kangete narkootikumide (nagu heroiin, kokaiin ja LSD) korral 0,5-1 grammi.¹⁰¹ Karistavaks muutub tegu alles siis, kui leitud ainet on suur kogus. Narkootikumi suure koguse (kui raskendava asjaolu) mõistet tunneb ka Eesti karistusseadus, defineerides seda jällegi võrreldes teistega märkimisväärselt rangemalt. Näiteks Saksamaal peetakse amfetamiini suureks koguseks 10 grammi¹⁰², siis Eestis oli see viimase ajani 0,2 grammi, seega on vahe 50-kordne. Kuigi NPALS-i praegune redaktsioon sätestab § 3¹ lg-s 3 suure kogusena hulga, „milles piisab

⁹⁹ Samas, lk 2.

¹⁰⁰ Sootak, J., jt (viide 95), lk 15-16.

¹⁰¹ J. Meyer. Betäubungsmittelstrafrecht in Westeuropa. Eine rechtsvergleichende Untersuchung im Auftrag des Bundeskriminalamts. Freiburg: Max-Planck-Institut 1987, lk 750

¹⁰² W. Winkler. Nicht geringe Menge bei Amfetamine nach wie für bei 10g Amfetaminbase. – Neiu Zeitschrift für Strafrecht 2005, Nr 9, lk 493.

narkojoobe tekitamiseks vähemalt kümnele inimesele“, sätestab seadus järgmises lauses, et määravaks on just aine konkreetne kaal, mitte aga tema tegelik toime, mistõttu võib eeldada, et ka tulevikus määratleb meie praktika suur kogust märkimisväärselt väiksemana teiste riikidega võrreldes.¹⁰³

Kindlakäeline karm narkopoliitika kujutab endast osa riigi õigus ja sotsiaalpoliitikast. Kuid ärgem unustagem, et narkopoliitika kui õiguspoliitika hõlmab ka kriminaalpoliitikat ning viimane peaks lähtuma teaduslikult põhjendatud eeldustest.¹⁰⁴

Eesti õigusteadlaste arvates võib kriminaalpoliitikat laias laastus vaadelda kahest aspektiks: repressioon ja preventsioon. Esimene käib eelkõige pakkumise kui rahvusvaheliselt organiseeritud kuritegevuse ilmingu kohta. Tegemist on pika ahelaga, mis algab juba narkootikumi tootmisega, läbib oma pikad kaubateed ning jõuab hästikorraldatud müügivõrgustiku kaudu tarbijani. Selle keti lõpetab sageli sõltlastest pisikaubitseja. Enamikus riikidest (ka Eestis) on just siia suunatud karistusõigusliku regulatsiooni teravik oma mahuka normistiku ja drakooniliste karistustega. Preventsioon hõlmab kolme liiki ennetavaid abinõusid – esmane (primaarne), teisene (sekundaarne) ja kolmandane (tersiaarne). Esmapreventsioon on suunatud neile, kes ei ole veel sattunud narkoprobleemiga vastakuti, teisene tegeleb ohustatutega ning kolmanda tasandi abinõuedega üritatakse hõlmata sõltlasi. Demokraatlik ja õigusriiklik karistusõigus püüab aga sõltlasi kohelda mitte kurjategijana, vaid abi ja ravi vajavatena.¹⁰⁵

Millel siiski põhineb narkootikumi käitlemise (mõnede riikides ka pruukimise) karistatavus?

Esmalt tuleb märkida, et äärmiselt problemaatiline on leida narkootilise aine kui sellise definitsiooni erinevate riikide seadusandluses; õieti seda ei olegi. Kui Suurbritannias määratletakse narkootilisena aineid, mis mõjutavad kesknärvisüsteemi, siis näiteks Prantsusmaal ja Kreekas mõistetakse narkootikumi all aineid, mis tekitavad sõltuvust (siit ka mõiste sõltuvusaine). Selliste määratluste kaudu on aga äärmiselt raske riiklikust narkopoliitikast eraldada käsitlust nn legaalsete narkootikumide osas, nagu alkohol ja tubakas, mistõttu on enamiku riikide praktika läinud seda teed, et keelatud ained on määratletud nimekirjaliselt.¹⁰⁶

¹⁰³ Sootak, J., (viide 95), lk 16.

¹⁰⁴ Samas, lk 16.

¹⁰⁵ Samas, lk 17-18.

¹⁰⁶ B.-D. Meier. Alternativen zur Strafverfolgung, insbesondere im Bereich der organisierten Betäubungsmittelkriminalität. Baden-Baden: Nomos 1995, lk 739-740.

Seda nn haldusaktssessoorsust, kus narkootilist ainet ei määratle mitte seadus, vaid seadusvolituse alusel ministeeriumi poolt väljaantav nimekiri, rakendab ka Eesti (konkreetselt sotsiaalminister oma 18.05.2005.a määrusega¹⁰⁷)¹⁰⁸.

Ei Eestis ega ka teistes riikide (erandi moodustab vaid Holland) ei eristata kirjeldatud nimekirjades narkootikume nende sõltuvuspotsentsiaali alusel, st pehmeid ja tugevaid narkootikume, kusjuures esimese all peetakse silmas just kanepit (hašiš, marihuaana) ning teise all sisuliselt kõiki ülejäänuid, sh ka näiteks heroiin, kokaiin ja *speed*. Seadusandlikult oleks aga pehmete ja tugevate narkootikumide eristamine pigem vajalik. Kui seda ei tehta, lööb terve riiklik narkopoliitika oma usutavuses vankuma. Erinevate riskiastmetega uimastavate ainete võrdsustamine pole ainult seadustehniline viga, vaid toob lõpptulemusena kaasa negatiivseid tagajärgi nii indiviidile kui ka ühiskonnale tervikuna. Võib tekkida arusaam, et ka nende ainete tarvitamine kätkeb endas sarnaseid ohte tervisele.¹⁰⁹

Kriminaliseerimise üldise õigustusena peetakse silmas aga just sõltuvuse teket, mis toob endaga kaasa nii individuaalset (füüsiline ja vaimne hävimine) kui ka ühiskondlikku (seotud kuritegevus, ravi- ja võõrutuskulud) laadi raskeid tagajärgi.¹¹⁰ Ülalmainitud arvestades, näeme, et karistusõigusel võib uimastipoliitikas olla mitu erinevat rolli, mis sõltuvad eelkõige suhtumisest narkoprobleemi ning ka sellest, milline on riigi kriminaalpoliitika tervikuna.¹¹¹

Millisele mudelile vastab Eesti narkopoliitika? Eestis on leitud, et narkomaaniat kui sotsiaalsetprobleemi pole kohe võimalik kaotada, mistõttu liigitab Eesti Uimastiseire Keskus Eesti uimastipoliitikat (narkopoliitikat) pigem kahjude vähendamise mudeli alla kuuluvaks. Samas on nt teadlased leidnud, et Eesti uimastipoliitikal on nii kahjude vähendamise kui ka uimastivaba (narkovaba) ühiskonna mudeli jooni (nt sotsiaalministeeriumi sfääri jäävad projektid on kantud kahjude vähendamise strateegiast, justiitsisfäär tegeleb aga karistuste karmistamisega, mis on pigem uimastivaba ühiskonna lähenemisviisi ehk nulltolerantsi võtte)¹¹².

¹⁰⁷ Sotsiaalministri 18.mai 2005.a määrus.

¹⁰⁸ Sootak, J., jt (viide 95), lk 18.

¹⁰⁹ Samas, lk 18.

¹¹⁰ H.-J. Wagner, U, Kallin, M. Kruse. Betäubungsmittelstrafrecht. 2. Aufl. Baden-Baden: Nomos 2004, lk 10.

¹¹¹ Sootak, J., (viide 95), lk 19-20.

¹¹² Paimre, M.. Narkotemaatika riigi ja meedia vaatevinklist. Estonian Social Science Online. Tartu Ülikool, 2008, lk 3.

2005. aastal leppisid justiits- ja siseminister kokku kuriteovastase võiluse eelistused (nn Laulasmaa deklaratsioon), mis võimaldavad õiguskaitseasutustel paremini ressursse planeerida ja tööd paremini koordineerida. Need eelistused on alaealiste kuritegevuse vastane võitlus (alaealiste poolt ja alaealiste suhtes toime pandud kuriteod) ning organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus (narkokuritegevus, inimkaubandus, kriminaaltulu ning korruptsioonikuritegevus).

Riigikogu 09.06.2010 otsusega (757 OE I) heaks kiidetud Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018 (edaspidi arengusuunad aastani 2018). Eelmainitud dokumendiga määratletakse pikaajalised eesmärgid ja tegevused, millest avalik sektor peab lähtuma oma tegevuse kavandamisele ning elluviimisel. Arengusuundades aastani 2018 ei ole *expressis verbis* mainitud narkokuritegevust ning tekib küsimus, et kas see siis on hõlmatud mõistega „organiseeritud kuritegevus“? Vastus küsimusele peitub eelmainitud dokumendi seletuskirjas, kus selgitatakse, et narkokuritegevus on organiseeritud kuritegevuse üks liik ning dokumendi järgi on esmatähtis takistada organiseeritud kuritegevust, sõltumata selle liigist.¹¹³

Laulasmaa deklaratsioonis oli üheks prioriteediks võitlus organiseeritud kuritegevusega, esmajärjekorras võitlus narkootiliste ja psühhotroopsete ainete seotud kuritegevusega. Heites pilku arengusuundadele aastani 2018 (p 4), on näha, et Laulasmaa deklaratsioonis määratud prioriteedid on aktuaalsed ka tänapäeval. Kuigi eelmainitud dokumenti punktis 4 sõnaselgelt narkootiliste ja psühhotroopsete ainete seotud kuritegevust ei mainita, on arvata, et see on hõlmatud organiseeritud kuritegevuse mõistega ning on ka võitluse prioriteediks kuni 2018. aastani. Arengusuundade aastani 2018 seletuskirja punktis 27 on märgitud, et Euroopa Liidu organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses on üheks prioriteetidest nimetatud võitlus narkokaubandusega – eelkõige transiit läbi Lääne- ja Kesk-Aafrikasse. Samuti märgitakse, et EL liikmesriikide prioriteedid peavad ühtima Euroopa Liidu prioriteetidega, samuti oodatakse liikmesriikidelt koostööd EL vastavate institutsioonidega, ohuhinnangute koostamist jms.¹¹⁴

¹¹³ Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018 seletuskiri. Kättesaadav: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=50604/Seletuskiri+%28kriminaalpoliitika+arengusuunad+aastani+2018%29.pdf>

¹¹⁴ Samas, lk 42-43.

Riikliku narkovastase strateegia aastani 2020 Vene Föderatsioonis¹¹⁵ (edaspidi VF strateegia kuni 2020) vastuvõtmine oli põhistatud Vene Föderatsioonis ja ka kogu maailmas aset leidvate sündmuste dünaamikaga, eelkõige transnatsionaalse kuritegevuse aktiveerimisega, terrorismi tugevdamisega, uute narkootiliste ja psühhotroopsete ainete liikide ilmumisega ning selliste negatiivsete tendentsidega nagu nt Vene Föderatsiooni elanikkonna pidev vähenemine, sh töövõimeliste noorukite arvu vähenemine ja narkootikumide levimik. VF strateegia kuni 2020 oli kinnitatud Vene Föderatsiooni presidendi määrusega 12. maist 2009, milles transnatsionaalseid kuritegelikud grupeeringuid ja nende tegevust, mis on seotud narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete ebaseaduslikule käitlemisele tunnistatakse riigi üheks julgeolekuohuks. Kaasaegset narkosituatsiooni Venemaal iseloomustab tugevatoimeliste narkootiliste ainete ebaseadusliku käitlemise suurenemine, mis omakorda mõjutab HIV-viiruse ja hepatiidide levitamist ning kujutab ennast suurt ohtu riigi julgeolekule, majandusele ning rahvatervisele. Vene Föderatsiooni narkosituatsiooni negatiivse arengu võtmeteguriks on opiaatide masstoodang Afganistanis ning nende edasine transnatsionaalne vedamine Venemaa territooriumile. Mitmetes Venemaa regioonides märgitakse narkootikumide levikut, mis on valmistatud kohalikest toorainetest ning meditsiinilistest preparaatidest, mis sisaldavad narkootiliseid aineid ja on vabal müügil (saab osta ilma retseptita) ning mis põhjustavad sõltuvuse tekket. Riiklikule narkovastase strateegia efektiivsusele osutab negatiivset mõju narkosituatsiooni pideva monitooringu puudumine. Samuti ei ole piisavalt efektiivselt korraldatud profülaktiline tegevus, meditsiiniline abi, ning narkomaanide sotsiaalne rehabilitatsioon.¹¹⁶

VF strateegia kuni 2020 oli välja töötatud kooskõlas Vene Föderatsiooni põhiseaduse, föderaalsete ning teiste normatiivaktidega, samuti võeti arvesse rahvusvahelise õiguse norme ning põhimõtteid narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku käitlemise sfääris. VF strateegia kuni 2020 põhieesmärkideks on narkootiliste ainete ebaseadusliku levitamise ning nende ebaseadusliku tarbimise vähendamine, samuti narkootiliste ainete käitlemise tagajärgede maandamine rahvatervise ja riigi jaoks. Põhieesmärkide saavutamiseks tuleb rakendada

¹¹⁵ Стратегия государственной антинаркотической политики Российской Федерации до 2020 г. Указ Президента РФ от 9 июня 2010 г. N 690 "Об утверждении Стратегии государственной антинаркотической политики Российской Федерации до 2020 года".

¹¹⁶ Samas, p. 2.

meetmeid järgnevatel suundades: a) narkootikumide pakkumise vähendamine – narkootiliste ainete ebaseadusliku tootmise ja käitlemise tõkestamine; b) narkootikumide nõudluse kahanemine – ennetus-, rehabiliteerimis- ja ravimeetmete rakendamisel; c) rahvusvahelise koostöö arendamine ja tugevdamine narkootiliste ainete ebaseadusliku käitlemisega võitlemise sfääris.

Põhiliseks instrumendiks narkootikumide pakkumise vähendamiseks ebaseaduslikus käitlemises on Venemaa riigiasutuste tegevuste koostöölastamine: seadusandliku ja täidesaatva võimu tihe koostöö, mille tööd koordineerib Föderaalne teenistus, mis kontrollib narkootikumide käitlemist (vene k - *Федеральная служба РФ по контролю за оборотом наркотиков*) (edaspidi FSKN). Peamisteks strateegilisteks ohudeks sellises sfääris on Afganistaani opiaatide, Kesk-Aasia kanabiotide, Lääne ja Ida-Euroopa sünteetiliste narkootikumide, Ladina-Ameerika kokaiini salakaubavedu Vene Föderatsiooni territooriumile. Samuti peab FSKN suureks ohuks kohalike toorainete kasutamist narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseaduslikuks valmistamiseks, mille kohta kontrollmeetmeid ei ole kehtestatud. Strateegia kuni 2020 narkootikumide pakkumise vähendamisel strateegilisteks eesmärkideks on: 1) efektiivse süsteemi loomine, mis takistaks narkootiliste ainete ebaseadusliku vedamist Vene Föderatsiooni territooriumile välismaalt; 2) narkootiliste ainete ebaseadusliku tootmise, vedamise ja levitamise infrastruktuuri likvideerimine Vene Föderatsiooni territooriumil; 3) narkootiliste ainete ebaseadusliku tootmise baasi hävitamine Vene Föderatsiooni territooriumil; 4) narkootiliste, psühhotroopsete ja nende lähteainete, sh tugevatoimeliste ainete legaalsest ringlusest illegaalsele ringlusele sattumise vältimine; 5) narkokuritegevuse majanduslike aluste kahjustamine; 6) kohaliku kriminaalelemendi rahvusvahelise narkoäri sidemete takistamine; korruptsiooni sidemete hävitamine, mis soodustasid narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete käitlemist; uute narkootikumide liikide ja kontrollimatute psühhoaktiivsete ainete (mittemeditiiniliseks otstarbeks kasutatavate) käitlemise tõkestamine.¹¹⁷

Narkootikumide pakkumise kahanemismeetmete rakendamisel narkootikumide ebaseaduslikul käitlemisel lähtub Vene Föderatsioon vajadusest pidevalt täiendada õiguskaitse meetmeid, selleks et takistada kuritegelike organiseeritud grupe või ühendusi, mis tegutsevad narkootikumide

¹¹⁷ П. 13 Стратегии государственной антинаркотической политики Российской Федерации до 2020 г. Указ Президента РФ от 9 июня 2010 г. N 690 "Об утверждении Стратегии государственной антинаркотической политики Российской Федерации до 2020 года".

ebaseadusliku käitlemise alal. Selleks, et vähendada narkootikumide pakkumist narkootikumide ebaseadusliku käitlemise sfääris, tagab Venemaa kompleksse arengut ning pideva riigivõimu organite tegevuste arengu selleks et võidelda narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete ebaseadusliku käitlemisega. Riik võtab ette meetmeid, et tugevdada narkovastases võitluses tegutsevate ametnike sotsiaalset kindlustunnet. Samuti luuakse õppekavasid, mille alusel hakatakse valmistama ette professionaalseid kaadreid (inimressursi) narkovastaseks võitluseks. Tagatakse koostööd õiguskaitseorganite jt riigivõimu organite ja tavakodanike (sh erinevate ühiskonna instituutide) vahel, et aidata kaasa õiguskaitseorganite narkovastases võitluses, narkootilisi aineid sisaldavaid taimede avastamisel ning korruptsiooniliste sidemete avastamisel, mis hõlbustavad narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete käitlemist.¹¹⁸

Vene Föderatsioon on sätestanud strateegilised eesmärgid rahvusvahelise koostöö arendamisel ja tugevdamisel narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku käitlemise alal: 1) teiste riikide, rahvusvaheliste organisatsioonide ja piirkondadega koostöö tõhustamine, sh olemasoleva lepingubaasi täiendamine; 2) olemasoleva rahvusvahelise narkootiliste ainete käitlemise järelevalve süsteemi tugevdamine tuginedes ÜRO konventsioonidele, ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidele, ÜRO Peaassamblee otsustele ning teiste ÜRO organite otsustele.

Eelpoolt mainitud eesmärkide saavutamine tagab efektiivse süsteemi moodustumist Vene Föderatsiooni rahvusvahelise narkovastase koostöö alal. Rahvusvahelise narkovastase koostöö prioriteetideks peab Vene Föderatsioon järgmist: 1) osalemine globaalses narkovastases võitluses, Vene Föderatsiooni põhimõteteliste positsioonide arvestamine – et keskseks koordineerivaks instituudiks globaalses narkovastases võitluses on ÜRO ja ÜRO Julgeolekunõukogu; 2) tuleb keskenduda opiaatide ja kannabiotide salakaubaveole Afganistaanist (sh Kesk-Aasia riikidest) Vene Föderatsioonile; 3) Vene Föderatsiooni rolli tugevdamine tehnilise abi osutamisel Afganistanile ja teiste Ida- ja Kesk-Aasia riikidele narkovastasel võitlusel; 4) sihtotstarbeliste uuringute läbiviimine riigi julgeoleku ohtude prognoosimiseks ja likvideerimiseks, arvestades teiste narkootiliste ainete tüüpide, sh sünteetilisi; 5) regionaalse koostöö arendamine narkootiliste ainete ebaseadusliku käitlemise alal, kasutades selliste

¹¹⁸ П. 16 Стратегии государственной антинаркотической политики Российской Федерации до 2020 г. Указ Президента РФ от 9 июня 2010 г. N 690 "Об утверждении Стратегии государственной антинаркотической политики Российской Федерации до 2020 года".

organisatsioonide kogemust nagu: Kollektiivse Julgeoleku Lepingu Organisatsioon (ingl k *The Collective Security Treaty Organisation*), Shanghai Koostööorganisatsioon (ingl k *The Shanghai Cooperation Organisation*), Sõltumatute Riikide Ühendus (ingl k *The Commonwealth of Independent States*), Euraasia Rahapesu ja Terrorismi Finantseerimise Tõkestamise Grupp (ingl k *Eurasian Group on Combating Money Laundering and Terrorist Financing*); 6) komplektse uurimustöö läbiviimine, mis käsitleb narkootikumide käitlemise üle teostavat järelevalvet (meetodid ja alternatiivid), sh selliste ainete pakkumise ja nõudluse vähendamine ning eelpool mainitud probleemide lahenduste väljatöötamine.¹¹⁹

VF strateegias kuni 2020 kirjeldatud meetmete realiseerimine tagatakse kogu ühiskonna, riigivõimu organite, avalike ühenduste jõupingutuste ja ressurside konsolideerimise arvel. Eelmainitud strateegias püstitatud ülesannete lahendamisel on ettenähtud järjestikune ja pidev kulutuste suurendamine riigi poolt narkovastasele tegevusele kõikides suundades. Riikliku toetuse finantseerimine narkovastasele tegevuse osas toimub föderaalearve eraldistest, Vene Föderatsiooni subjektide eelarvetest, kohalikest eelarvetest ning teistest finantseerimisallikatest, mis ei ole Venemaa seadusandluse alusel keelatud.¹²⁰

¹¹⁹ П. 38 Стратегии государственной антинаркотической политики Российской Федерации до 2020 г. Указ Президента РФ от 9 июня 2010 г. N 690 "Об утверждении Стратегии государственной антинаркотической политики Российской Федерации до 2020 года".

¹²⁰ П. 50 Стратегии государственной антинаркотической политики Российской Федерации до 2020 г. Указ Президента РФ от 9 июня 2010 г. N 690 "Об утверждении Стратегии государственной антинаркотической политики Российской Федерации до 2020 года".

KOKKUVÕTE

Käesolevas magistritöös autor uuris narkosüüteoed Eesti Vabariigis ja Vene Föderatsioonis. Magistritöö kirjutamise käigus analüüsiti narkootiliste ja psühhotroopse ainete ja nende lähteainete ebaseadusliku käitlemise regulatsiooni: ebaseadusliku käitlemise mõistet ning ebaseaduslikku käitlemist määratlevat õigusliku regulatsiooni Eestis ja Venemaal. Analüüsides kehtivat regulatsiooni narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete ebaseadusliku käitlemise sfääris, käesoleva magistritöö autor on jõudnud järeldusele, et mõlema riigi regulatsioonid on sarnased, kuna nad põhinevad ÜRO narkovastastel deklaratsioonidel: ÜRO 1961. aasta narkootiliste ainete ühtsel konventsioonil; ÜRO 1971. aasta psühhotroopsete ainete konventsioonil ning 1988. a narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastasel Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsioonil. Kuigi nimetatud konventsioonid sätestavad üldiseid aluseid, on nad piisavalt konkreetsed selleks et neid arvestada siseriikliku õiguse loomisel ning tagada veelgi tõhusama mõju narkomaania ületamiseks (ohjeldamiseks), mis lõppkokkuvõttes loob narkomaaniaga võitlemiseks ühtse õigusliku vundamendi globaalsel tasandil.

Magistritöö kirjutamise käigus selgus, et käitlemise mõiste on antud Eesti NPALS-s. Käesoleva töö autor on nõus seadusandja otsusega teha käitlemise kataloogi lahtiseks. Autor on veendunud, et taolise regulatsiooni kehtestamise eesmärk seisnes selles, et inimestel tekiks arusaam, et mistahes kokkupuude narkootiliste ainetega on karistatav ning et inimestel ei tekiks soovi/võimalust vabaneda vastutusest.

Samuti magistritöö koostamise käigus ilmnas, et narkootiliste ja psühhotroopsete käitlemise vormide andmine lahtise loeteluna tähendab seda, et hõlmatud on lai tegude ring ning üsna raske on ette kujutada mistahes kokkupuudet narkootilise ainega, mis ühtlasi ei mahuks käitlemise mõiste alla. Võrreldes Eestiga, Vene Föderatsioonis narkootiliste ja psühhotroopsete ainete käitlemise vormid on täpselt sätestatud Vene Föderatsiooni NPALS-s. Ühest küljest kergendab see õiguskaitse organite tööd süütegude kvalifitseerimisel, teisest küljest raskendab see kohtute tööd vahepealsete juhtumite kvalifitseerimisel.

Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete käitlemist määratlev õiguslik regulatsioon Eestis ja Venemaal on väga sarnane. Mõlemad riigid on läinud nulltolerantsi teed pidi, kui tehti karistavaks igasugune narkootiliste või psühhotroopsete ainete käitlemine ilma vastava õigusliku aluseta.

Analüüsides narkootiliste ja psühhotroopsete ainete käitlemist suures koguses Eesti ja Venemaal, selgus, et analüüsitavad riigid on läinud erinevat teed pidi sisustades suure koguse mõistet. Eesti on kehtestanud suurt kogust kui sellist kogust, mis piisab narkojoobe tekitamiseks kümnele või enamale inimestele. Venemaa on kehtestatud suurt kogust iga narkootilise ja psühhotroopse aine jaoks grammides ja kontsentratsiooni protsentides.

Analüüsides narkootiliste ja psühhotroopsete ainete tarvitamisele kallutamist Eestis, autor on jõudnud järeldusele, et kallutamine seisneb põhimõtteliselt narkootilise aine proovimise ärgitamises, mis on vägagi sarnane Vene Föderatsiooni regulatsiooniga. Narkootiliste või psühhotroopsete ainete tarvitamisest kogemuste jagamine või nende kahjulike mõjude organismile eitamine vms ei ole käsitletav Vene Föderatsioonis kuriteona, juhul kui selline tegu ei ole suunatud sellele, et tekitada teistel isikutel soovi tarvitada eelmainitud aineid. Just teistel inimestel tarbimissoovi tekitamine on oluliseks tingimuseks tarvitamisele kallutamise koosseisu toimepanemiseks.

Analüüsides narkootilisi ja psühhotroopseid aineid sisaldavate taimede kultiveerimist Eestis, käesoleva magistritöö autor avastas, et karistatav on üksnes sellise kanepi kasvatamine, mis sisaldab THC-d rohkem kui 0,2%. Täiendavalt peab siiski silmas pidama, et lisaks THC sisaldusele peab (tulenevalt ainete nimekirjast) kasvatatav kanepisort (samuti unimagunasort) kuuluma ka EL ühtsesse põllukultuuride sordilehte kantud lubatud liikide hulka. Kui kasvatatakse kanepi sellist sorti, mis ei ole kantud Euroopa Liidu ühtsesse põllukultuuride sordilehte, siis on narkootiliste ja psühhotroopsete ainete nimekirjale tuginedes tegu narkootilise ainega. Kui sellist kanepit kasvatatakse narkootilise aine saamise eesmärgil, on olemas teo karistusväärsus. Vene Föderatsiooni territooriumil on narkootiliste ainete sisaldavate taimede kultiveerimine keelatud, välja arvatud need taimed, mida kasutatakse teaduslikel, hariduslikel eesmärkidel või ekspertide tegevusel ning need narkootilised taimed, mis on lubatud kultiveerida tööstuslikuks otstarbeks (v.a narkootiliste või psühhotroopsete ainete valmistamiseks).

Analüüsid narkovastaseid strateegiaid rahvusvahelises õiguses, magistritöö autor avastas, et rahvusvaheline koostöö võitluses kuritegevusega kujutab ennast erinevate riikide pingutuste ühendamist (koondamist) selleks, et tõhustada õiguskaitse organite tööd ning ohjeldada kuritegevuse kasvu. Rahvusvaheline koostöö on eriti tähtis, kui võideldakse selliste kuritegude liikidega, mis omavad transnatsionaalset iseloomu, nagu narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseaduslik käitlemine.

Rahvusvahelise koostöö laiendamine ja süvendamine rahvusvahelise narkoäri võitlemise valdkonnas viimastel aastatel on tingitud integratsiooni protsesside kiirest kasvust maailmas, poliitiliste, majanduslike, kultuursete ning humanitaarsete sidemete laiendamisest, riikide sissesõidu- ja väljasõidurežiimide lihtsustamist. Sellise koostöö tulemusena on loodud õiguslikud alused narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku käitlemise võitlemiseks.

Eestis on põhimõtteliselt karistatavaks kuulutatud kõikide narkootiliste ainete ja nende lähteainete käitlemine, seega mitte ainult valmistamine, ostmine, müümine, edasiandmine, vahetamine, vedu, valdamine jms kui kuriteod (KarS § 183-190), vaid ka pruukimine kui väärtegu (NPALS § 15¹). Sellise lähenemisega kujutab Eesti teiste riikidega võrreldes selget erandit.

Heites pilki kriminaalpoliitika arengusuunadele aastani 2018 (p 4), on näha, et Laulasmaa deklaratsioonis määratud prioriteedid on aktuaalsed ka tänapäeval. Kuigi eelmainitud dokumenti punktis 4 sõnaselgelt narkootiliste ja psühhotroopsete ainetega seotud kuritegevust ei mainita, on arvata, et see on hõlmatud organiseeritud kuritegevuse mõistega ning on ka võitluse prioriteediks kuni 2018. aastani. Arengusuundade aastani 2018 seletuskirja punktis 27 on märgitud, et Euroopa Liidu organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses on üheks prioriteetidest nimetatud võitlus narkokaubandusega – eelkõige transiit läbi Lääne- ja Kesk-Aafrikasse. Samuti märgitakse, et EL liikmesriikide prioriteedid peavad ühtima Euroopa Liidu prioriteetidega, samuti oodatakse liikmesriikidelt koostööd EL vastavate institutsioonidega, ohuhinnangute koostamist jms.

Vene Föderatsiooni narkovastane strateegia kuni 2020 põhieesmärkideks on narkootiliste ainete ebaseadusliku levitamise ning nende ebaseadusliku tarbimise vähendamine, samuti narkootiliste ainete käitlemise tagajärgede maandamine rahvatervise ja riigi jaoks. Põhieesmärkide saavutamiseks peab rakendada meetmeid järgnevates suundades: a) narkootikumide pakkumise

vähendamine – narkootiliste ainete ebaseadusliku tootmise ja käitlemise tõkestamine; b) narkootikumide nõudluse kahanemine – ennetus-, rehabiliteerimis- ja ravimeetmete rakendamisel; c) rahvusvahelise koostöö arendamine ja tugevdamine narkootiliste ainete ebaseadusliku käitlemisega võitlemise sfääris.

РЕЗЮМЕ

На основании данной работы автор исследовал наркопреступления в Эстонской Республике и Российской Федерации. Во время написания магистерской работы исследовалась сфера незаконного оборота наркотических средств и психотропных веществ в Эстонии и России. Анализируя действующие положения в области незаконного оборота наркотических средств и психотропных веществ и их прекурсоров, автор данной работы пришёл к выводу, что положения обеих стран схожие, так как они основываются на конвенциях ООН по борьбе с наркотиками: Единая конвенция о наркотических средствах от 30 марта 1961 года, конвенция ООН о борьбе против незаконного оборота наркотических средств и психотропных веществ от 20 декабря 1988 года, конвенция ООН о психотропных веществах 1971 года. Несмотря на то, что вышеперечисленные конвенции определяют общие положения, они достаточно конкретны для того чтобы их учитывать при создании местной законодательной базы и обеспечивать более эффективное влияние на борьбу с наркоманией, что в конечном итоге создаёт единую правовую основу для борьбы с наркоманией на глобальном уровне.

Во время написания магистерской работы выяснилось, что понятие оборота наркотических средств определено в Законе о наркотических средствах и психотропных веществах Эстонской Республики. Автор данной работы согласен с решением законодателя оставить понятие оборота открытым. Автор убеждён, что цель данного решения состояла в том, чтобы у простых обывателей создавалось впечатление, что какое-либо соприкосновение с наркотическими веществами наказуемо и у них не возникало возможности и желания избавиться от ответственности.

Так же во время написания магистерской работы выяснилось, что благодаря тому, что законодатель ЭР оставил перечень незаконного оборота наркотических средств открытым, делает наказуемым довольно широкий круг деяний, таким образом довольно сложно избежать наказания имея контакт с наркотическими средствами. В Российской Федерации формы незаконного оборота наркотических средств точно указаны в Федеральном законе «О наркотических средствах и психотропных веществах». С одной стороны данный факт

облегчает работу правоохранительных органов в квалификации преступлений, с другой стороны данное обстоятельство усложняет работу судов при рассмотрении промежуточных случаев.

Положение, определяющее оборот наркотических средств и психотропных веществ в Эстонской Республике и Российской Федерации схожи. Обе страны пошли по пути нулевой толерантности по отношению к незаконному обороту наркотиков.

Анализируя незаконный оборот наркотических средств и психотропных веществ в крупном размере на территории Эстонской Республики и Российской Федерации выяснилось, что вышеупомянутые государства решили пойти разными путями по определению понятия крупного размера. Эстонский законодатель определил понятие крупного размера как размер которого хватает для достижения наркотического опьянения 10 и больше лиц. Россия определила понятие крупного размера по наркотическим средствам и психотропным веществам в граммах и концентрации.

Анализируя понятие склонения к употреблению наркотических средств и психотропных веществ в Эстонии, автор пришёл к выводу, что склонением является действия направленные на возбуждения желания у другого лица к потреблению вышеупомянутых веществ, что в свою очередь схоже с понятием склонения к употреблению наркотических средств и психотропных веществ в Российской Федерации. Обмен опытом по употреблению наркотических средств и психотропных веществ, так же как и отрицание воздействия негативных последствий на организм итп. не является преступлением в Российской Федерации, при условии если данное деяние не было направлено на то, чтобы возбудить желание у другого лица потреблять вышеупомянутые вещества. Именно выработка желания потребления наркотических средств и психотропных веществ у другого лица является важным условием для реализации для данного состава преступления.

Анализируя понятие незаконного культивирования растений, содержащих наркотические средства или психотропные вещества либо их прекурсоры, автор данной работы выявил, что наказуемым является выращивание конопли, которая содержит более 0,2% ТНС. Так же следует учитывать, что вдобавок к вышеупомянутому условию сорт конопли должен

относиться к сортам конопли, разрешённых для культивирования на территории Европейского Союза. В случае культивирования сорта конопли, который не входит в список разрешённых видов конопли для культивирования на территории ЕС, речь идёт о культивировании наркосодержащих растений. В случае культивирования конопли в целях извлечения наркотического средства, следует соответствующая ответственность. На территории Российской Федерации запрещено культивировать растения, содержащие наркотические вещества, за исключением тех случаев, когда их используют в научных, образовательных целях или для деятельности экспертов или те растения, которые разрешены для культивирования в промышленных целях (за исключением производства наркотических средств и психотропных веществ).

Анализируя международные стратегии по противодействию незаконному обороту наркотиков, автор данной работы выяснил, что международное сотрудничество в борьбе с преступностью представляет собой объединение усилий различных стран в целях повысить эффективность правоохранительных органов и обуздать рост преступности. Международное сотрудничество особенно важно, когда речь идёт о борьбе с преступлениями, имеющих транснациональный характер, таким как незаконный оборот наркотических средств и психотропных веществ.

Расширение и углубление международного сотрудничества в сфере борьбы с международным наркобизнесом в последние годы определяется быстрым ростом интеграционных процессов в мире, расширение политических, экономических, культурных и гуманитарных связей, упрощение режима въезда и выезда в различные страны. Результатом данного сотрудничества были созданы правовые основания для борьбы с незаконным оборотом наркотических средств и психотропных веществ.

В Эстонской Республике наказуемым является оборот всех наркотических психотропных веществ, таким образом, уголовным преступлением является изготовление, покупка, продажа, передача, обмен, перевозка, хранение итп. (KarS § 183-190), в свою очередь потребление является проступком. Таким образом, Эстония в свою очередь является исключением, по сравнению с другими странами.

Обращая взор на стратегию развития криминальной политики ЭР до 2018 года видно, что установленные приоритеты в декларации Лауласмаа актуальны и по сей день. Несмотря на то, что вышеупомянутый документ *expressis verbis* не упоминает наркопреступность, следует заметить, что это понятие является частью организованной преступности, что является одним из приоритетов в вышеупомянутой стратегии. В объяснительной записке по стратегии развития криминальной политики ЭР до 2018 года в пункте 27 указано, что одним из приоритетов в борьбе с организованной преступностью является борьба с наркоторговлей – прежде всего транзит через Западную и Среднюю Африку. Так же отмечается, что приоритеты стран членов Европейского Союза должны сходиться с приоритетами Европейского Союза, ожидается сотрудничество соответствующих институтов Европейского Союза.

Основными целями стратегии государственной антинаркотической политики Российской Федерации до 2020 года является снижение незаконного употребления и распространения наркотических средств и психотропных веществ, смягчение последствий потребления вышеупомянутых веществ для государства и здоровья населения. Для достижения основных целей следует предпринять меры по следующим направлениям: а) снижение предложения на наркотики – противодействие незаконному производству и обороту наркотиков; б) снижение спроса на наркотики – применяя меры превентивного, лечебного и реабилитационного характера; в) развитие и укрепление международного сотрудничества в сфере борьбы с незаконным оборотом наркотиков.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

KASUTATUD KIRJANDUSE LOETELU

1. Aas K., Aas N., Hirvoja M., Siitam K. Karistusõigus. Eriosa. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2002.
2. Liiv, A., Sõltuvushaigused sõltumatus Eestis. Eesti uue aastatuhande lävel: väike rahva võimalused ja valikud. Tallinn: Rahvastiku Arengu ja Koostöö Instituut, 2000.
3. Meier, B.-D., Alternativen zur Strafverfolgung, insbesondere im Bereich der organisierten Betäubungsmittelkriminalität. Baden-Baden: Nomos, 1995.
4. Meyer, J., Betäubungsmittelstrafrecht in Westeuropa. Eine rechtsvergleichende Untersuchung im Auftrag des Bundeskriminalamts. Freiburg: Max-Planck-Institut, 1987.
5. Paimre, M., Changes in presenting drug addiction themes in Estonia media. Drug Prevention, Treatment and the Media. Nordic Perspective. Collection of Essays on Selected Issues. Tallinn: Estonian Foundation for Prevention of Drug Addiction, 2006.
6. Paimre, M., Narkotemaatika riigi ja meedia vaatevinklist. Estonian Social Science Online. Tartu Ülikool, 2008.
7. Sootak, J., Ginter, J., Randma, P., Narkosüüteod Eestis. Tallinn: Juura, 2007.
8. Sootak, J., Pikamäe, P., Karistusseadustik: Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, 2009.
9. Winkler, W., Nicht geringe Menge bei Amfetamine nach wie vor bei 10g Amfetaminbase. Neu Zeitschrift für Strafrecht. 2005.
10. Артемов, Д. Ю., Клейменов И. М. Стратегии противодействия незаконному обороту наркотиков. Москва: Российская юстиция, 2007 г.
11. Бланкенбург, Э.Р., Голландская правовая культура. Правовая система Нидерландов. Москва: Зерцало, 1998 г.
12. Бойцова В.В., Бойцова Л.В. Общая характеристика правовой системы Нидерландов. Правовая система Нидерландов. Москва: Зерцало, 1998 г.
13. Гасанов, Э. Г., Борьба с наркотической преступностью: Международный и сравнительно-правовой аспекты. Москва, 2000 г.
14. Гирько, С. И., Воронин, М. Ю., Драган, Г. Н., Постатейный комментарий к Федеральному закону N 3-ФЗ «О наркотических и психотропных веществах». Москва: Деловой двор, 2010 г.

15. Горяинов, К. К., Исиченко, А. П., Кондратюк, Л. В., Транснациональная преступность: проблемы и пути их решения: Монография. Москва: ВНИИ МВД России, 1997 г.
16. Грачева, Ю.В., Ермакова, Л. Д., Рарог, А. И., Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. 6-е издание, переработанное и дополненное. Москва: Проспект, 2009 г.
17. Карпец, И. И., Международная преступность. Москва: Наука , 1988 г.
18. Лебедев, В. М., Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Москва: Юрайт-Издат, 2012 г.
19. Лебедев, В. М., Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. 12-е издание., переработанное и дополненное. Москва: Юрайт, 2012 г.
20. Малиновский, А. И., Чучаев, В. В., Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации для работников прокуратуры (постатейный) Москва: Контракт, 2012 г.
21. Томин, В.Т., Сверчков, В. В., Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. 6-е издание переработанное и дополненное. Москва: Юрайт-Издат, 2010 г.
22. Чучаев, А. И., Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Москва: Контракт, 2012 г.
23. Чучаев, А. И., Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. 3-е издание, исправленное, дополненное. и переработанное. Москва: Юридическая фирма Контракт, 2011 г.
24. Чучаев, А. И., Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации (постатейный). 2-е издание, исправленное, дополненное. и переработанное. Москва: Юридическая фирма Контракт, 2010 г.

KASUTATUD NORMATIIVAKTIDE LOETELU

25. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete seadus. 11.06.1997 - RT I 1997, 52, 834; RT I, 30.12.2011, 21.
26. Euroopa Liidu narkostrategia 2013-2020. Kättesaadav: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:402:0001:0010:ET:PDF>.
27. Karistusseadustik. 06.06.2001 – RT I 2001, 61, 364; RT I, 17.04.2013, 8.
28. Kriminaalmenetluse koodeksi, karistusseadustiku ja väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (102 SE, Riigikogu X koosseis) seletuskiri. Kättesaadav: www.riigikogu.ee.
29. Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018 seletuskiri. Kättesaadav: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=50604/Seletuskiri+%28kriminaalpoliitika+arengusuunad+aastani+2018%29.pdf>.
30. Lähteainete käitlemise ning sellealase arvestuse ja aruandluse tingimused ja kord. Sotsiaalministri määrus 18.05.2005 nr 75 – RTL 2005, 57, 808.
31. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete seadus. 11.06.1997 – RT I 1997, 52, 834; RT I, 05.03.2013, 2.
32. Põllumajandusliku tootmise eesmärgil unimaguna ja kanepi käitlemise korra kinnitamine. Vabariigi Valitsuse määrus 28.11.1997 nr 230 – RT I 1997, 84, 1428.
33. ÜRO 1961. aasta narkootiliste ainete ühtse konventsiooniga ning 1971. aasta psühhotroopsete ainete konventsiooniga ühinemise seadus. 05.06.1996 – RT II 1996, 19, 84.
34. ÜRO 1961.a Narkootiliste ainete ühtne konventsioon. 30.03.1961 – RT II 1996, 19, 84.
35. ÜRO 1971.a Psühhotroopsete ainete konventsioon. 21.02.1971 – RT II 1996, 19, 84.
36. ÜRO 1988.a Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastane konventsioon. 19.12.1988 – RT II 2000, 15, 92.
37. Постановление Правительства РФ от 06.05.2004 N 231 "Об утверждении размеров средних разовых доз наркотических средств и психотропных веществ для целей статей 228, 228.1 и 229 Уголовного кодекса Российской Федерации".
38. Постановление Правительства РФ от 1 октября 2012 г. N 1002 «Об утверждении значительного, крупного и особо крупного размеров наркотических средств и психотропных веществ, а также значительного, крупного и особо крупного размеров для растений, содержащих наркотические средства или психотропные вещества, либо их частей, содержащих наркотические средства или психотропные вещества, для целей

статей 228, 228.1, 229 И 229.1 уголовного кодекса РФ».(в редакции постановления Правительства РФ от 23.11.2012 N 1215).

39. Постановление Правительства РФ от 22 марта 2001 N 221 «Об утверждении перечня инструментов и оборудывания, находящихся под специальным контролем и используемых для производства и изготовления наркотических средств, психотропных веществ, и правил разработки, производства, изготовления, хранения, перевозки, пересылки, отпуска, реализации, распределения, приобретения, использования, ввоза в Российскую Федерацию, вывоза из Российской Федерации, уничтожения инструментов и оборудования, находящихся под специальным контролем и используемых для производства и изготовления наркотических средств, психотропных веществ». в ред. постановлений Правительства РФ от 06.02.2004 N 51, от 17.11.2004 N 648, от 01.02.2005 N 49, от 08.12.2008 N 917, от 04.09.2012 N 882, от 01.10.2012 N 1003).
40. Постановление Правительства РФ от 27.11.2010 N 934 (ред. от 01.10.2012) "Об утверждении перечня растений, содержащих наркотические средства или психотропные вещества либо их прекурсоры и подлежащих контролю в Российской Федерации, крупного и особо крупного размеров культивирования растений, содержащих наркотические средства или психотропные вещества либо их прекурсоры, для целей статьи 231 Уголовного кодекса Российской Федерации, а также об изменении и признании утратившими силу некоторых актов Правительства Российской Федерации по вопросу оборота растений, содержащих наркотические средства или психотропные вещества либо их прекурсоры".
41. Постановление Правительства РФ от 30 июня 1998 N 681 «Перечень наркотических средств, психотропных веществ и их прекурсоров, подлежащих контролю в Российской Федерации». (в редакции постановлений Правительства РФ от 08.07.2006 N 421, от 04.07.2007 N 427, от 22.06.2009 N 507, от 31.12.2009 N 1186, от 21.04.2010 N 255, от 03.06.2010 N 398, от 30.06.2010 N 486, от 29.07.2010 N 578, от 30.10.2010 N 882, от 27.11.2010 N 934, от 08.12.2010 N 990, от 25.02.2011 N 112, от 11.03.2011 N 158, от 07.07.2011 N 540, от 07.07.2011 N 547, от 06.10.2011 N 822, от 08.12.2011 N 1023, от 22.02.2012 N 144, от 03.03.2012 N 169, от 23.04.2012 N 359, от 18.05.2012 N 491, от 01.10.2012 N 1003, от 19.11.2012 N 1178, от 23.11.2012 N 1215, от 26.02.2013 N 157).
42. Постановление Правительства РФ от 30.06.1998 N 681 (ред. от 26.02.2013) «Об утверждении перечня наркотических средств, психотропных веществ и их прекурсоров, подлежащих контролю в Российской Федерации».

43. Стратегия государственной антинаркотической политики Российской Федерации до 2020 г. Указ Президента РФ от 9 июня 2010 г. N 690 "Об утверждении Стратегии государственной антинаркотической политики Российской Федерации до 2020 года".
44. Уголовный кодекс Российской Федерации от 24.05.1996 N 312-ФЗ.
45. Федеральный закон от 5 января 2006 N 11-ФЗ «О внесении изменений в статью 228 Уголовного кодекса Российской Федерации и о признании утратившим силу абзаца второго статьи 3 федерального закона «О внесении изменений и дополнений в Уголовный кодекс Российской Федерации».
46. Федеральный закон от 8 января 1998 г. N 3-ФЗ « О наркотических средствах и психотропных веществах» (с изменениями от 25 июля 2002 г., 10 января, 30 июня 2003 г., 1 декабря 2004 г., 9 мая 2005 г., 16, 25 октября 2006 г., 19, 24 июля 2007 г., 22 июля, 25 ноября, 25 декабря 2008 г., 17, 18 июля 2009 г., 19 мая, 27 июля, 28 декабря 2010 г., 6 апреля, 14 июня, 30 ноября, 3 декабря 2011 г., 1 марта, 30 декабря 2012 г.).
47. Федеральный закон Российской Федерации от 10.12.1997 N 18-ФЗ «О наркотических средствах и психотропных веществах».
48. Федеральный закон Российской Федерации от 14.02.2012 N 18-ФЗ «О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации».
49. Федеральный закон РФ от 8 декабря 2003 года N 162-ФЗ «О внесении изменений и дополнений в Уголовный кодекс Российской Федерации».

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

50. RKKK 01.04.2004 otsus kohtuasjas 3-1-1-16-04 (RT III 2004, 10, 119).
51. RKKK 01.04.2004 otsus kohtuasjas 3-1-1-4-04 (RT III 2004, 10, 117).
52. RKKK 01.12.2008 otsus kohtuasjas 3-1-1-67-08.
53. RKKK 04.10.2007 otsus kohtuasjas 3-1-1-52-07.
54. RKKK 08.06.2011 otsus kohtuasjas 3-1-1-38-11.
55. RKKK 10.06.2005 otsus kohtuasjas 3-1-1-51-05 (RT III 2005, 23, 237).
56. RKKK 13.11.2012 otsus kohtuasjas 3-1-1-97-12.
57. RKKK 16.06.2010 otsus kohtuasjas 3-1-1-23-10
58. RKKK 18.10.2004 otsus kohtuasjas 3-1-1-85-04.
59. RKKK 21.10.2004 otsus kohtuasjas 3-1-1-99-04 (RT III 2004, 28, 306).
60. RKKK 25.10.2012 otsus kohtuasjas 3-1-1-29-12.
61. RKKK 28.02.2007 otsus kohtuasjas 3-1-1-121-06.
62. RKKK 30.10.2003 otsus kohtuasjas 3-1-3-14-03 (RT III 2003, 32, 332).
63. RKKK 31.08.2005 otsus kohtuasjas 3-1-1-73-05 (RT III 2005, 26, 271).
64. Tallinna Ringkonnakohtu 13.03.2006 otsus kohtuasjas nr 1-05-186.
65. Tallinna Ringkonnakohtu 13.03.2006 otsus kohtuasjas nr 1-05-218.
66. Tartu Maakohtu 29.09.2008 otsus asjas nr 1-08-8707/5.
67. Tartu Ringkonnakohtu otsus 25.09.2003 nr 2-1-300.
68. Постановление Пленума Верховного суда РФ от 15.06.2006 N 14 (ред. от 23.12.2010)
«О судебной практике по делам о преступлениях связанных с наркотическими
средствами, психотропными, сильнодействующими и ядовитыми веществами.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Andrei-Filipp Babak

(autori nimi)

(sünnikuupäev:14.02.1985.a)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
„Narkosüüteod Eestis ja Venemaal“,
(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on TÜ Õigusteaduskonna professor Jaan Sootak,
(juhendaja nimi)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus/, **09.05.2013.a**